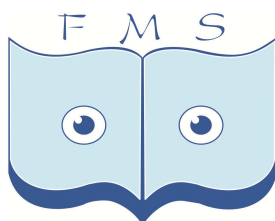

FAKULTET ZA MEDITERANSKE POSLOVNE STUDIJE

TIVAT

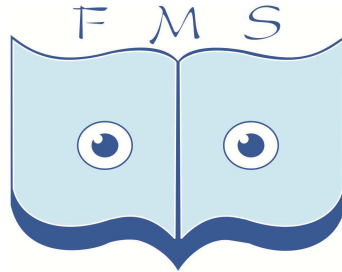
Irena Grandis

Osiguranje u pomorstvu – s osvrtom na osiguranje plovila

Specijalistički rad

Tivat, septembar, 2016. god

**FAKULTET ZA MEDITERANSKE POSLOVNE STUDIJE
TIVAT**

Irena Grandis

Osiguranje u pomorstvu – s osvrtom na osiguranje plovila

Predmet: Pomorsko pravo
Mentor: Prof. dr Vesna Vučković

Student: Irena Grandis
Smjer: Nautički turizam i upravljanje marinama
Br. Indeksa: S 38/15

Tivat, septembar, 2016. god

Sadržaj:

UVOD	5
1 POJAM OSIGURANJA.....	6
1.1 KARAKTERISTIKE UGOVORA O OSIGURANJU.....	8
1.2 STRANKE KOD UGOVORA O OSIGURANJU	9
1.3 OSNOVNI ELEMENTI UGOVORA O OSIGURANJU.....	10
1.3.1 Rizik	10
1.3.2 Osigurani slučaj.....	10
1.3.3 Premija.....	11
2 SUMA OSIGURANJA	12
3 ZAKLJUČENJE UGOVORA O OSIGURANJU	13
3.1 Polisa osiguranja.....	13
3.2 Trajanje ugovora o osiguranju.....	14
3.3 Ugovori o osiguranju sa odredjenim rokom trajanja	14
3.4 OBAVEZE UGOVARAČA OSIGURANJA ODNOSNO OSIGURANIKA (KORISNIKA)	15
3.5 OBAVEZE OSIGURAVAČA KADA NASTANE OSIGURANI SLUČAJ	17
3.5.1 Isključenje obaveza osiguravača	18
3.5.2 Ostale obaveze osiguravača.....	18
3.6 PREDMET OSIGURANJA	19
3.7 PODJELA OSIGURANJA	19
3.8 OBLICI OSIGURANOG POKRIĆA	21
3.9 OSIGURANJA PREMA STEPENU OSIGURAVAČEVOG POKRIĆA	23
3.10 FAKTORI KOJI UTIČU NA VISINU OBEVEZE OSIGURAVAČA	25
4 OSIGURANJE PLOVILA	26
4.1 POJAM I DEFINISANJE PLOVILA	26
4.3. KASKO OSIGURANJE	27
4.4. PREDMET OSIGURANJA	28
4.5. POKRIĆE OSIGURANJA	29
4.5.1. POTPUNI GUBITAK PLOVILA	30
4.5.2. DJELIMIČNI GUBITAK ILI OŠTEĆENJE PLOVILA	31
4.6. TROŠKOVI SPAŠAVANJA	31
4.7. ISKLJUČENE ŠTETE	32
4.8. OGRANIČENJA KOD DJELIMIČNIH ŠETA	33
4.9. VIŠESTRUKO OSIGURANJE	33
4.10. OSNOVICA ZA OBRAČUN PREMIJE	34
4.11. UMANJENJE PREMIJE	34
4.12. POSLEDICE NEPLAĆANJA PREMIJE	35
4.13. TRAJANJE OSIGURANJA	35
5. OSIGURANJE ODGOVORNOSTI VLASNIKA PLOVILA	36
5.3. RAZLIKE OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI VLASNIKA PLOVILA I KASKO OSIGURANJA	37
5.4. PROBLEMI NASTALI NEPOZNAVANJEM OSIGURANOG POKRIĆA	37
ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA	40

UVOD

Nautički turizam je doživio ekspanziju u svijetu, pa i u našoj zemlji. Svjedoci smo da je pomorski saobraćaj sve frekventniji kod nas, ne samo zbog izgradnje luksuzno opremljene marine Porto Montenegro u Tivtu, već zbog velikog broja kuzera kojima Bokokotorski zaliv predstavlja atraktivnu destinaciju.

U skorijoj budućnosti očekuje se dovršenje još dvije luksuzne marine sa pratećim sadržajima. Takođe se očekuje dalji razvoj pomorskog saobraćaja. Kao država koja za jedan od svojih razvojnih ciljeva ima razvoj turizma Crna Gora mora povesti računa o sigurnosti pomorskog saobraćaja, samim tim i osiguranja plovila koja učestvuju u saobraćaju.

Svakodnevno raste broj vlasnika plovila, međjutim u Crnoj Gori osiguranje plovila nije u dovoljnoj mjeri razvijeno. Obavezno osiguranje odgovornosti vlasnika ili korisnika plovila je zakonom propisano, i obavezuje sve vlasnike plovila koji žele da učestvuju u legalnoj plovidbi našim teritorijalnim vodama. Dozvola za plovidbu plovilima koja su namjenjena za sport i rasonodu traje pet godina, dok polisa osiguranja od odgovornosti traje isključivo godinu dana za plovila koja plove pod našom zastavom.

U ovom radu biće ukazaće se na neka pravila osiguranja radi lakšeg razumijevanja prirode i značaja osiguranja plovila, kao značajnog osiguranja imovine.

Plovila su prevozna sredstva za čiju kupovinu i održavanje je potrebno izdvojiti značajna finansijska sredstva. Imajući ovu činjenicu u vidu, osiguranjem plovila vlasnik investira u sigurnost svoje značajne investicije. Tek ukoliko dodje do ostvarenja osiguranog slučaja vlasnik osiguranog plovila obično shvati značaj, i korist od osiguranja.

1 POJAM OSIGURANJA

Osiguranje je specifična privredno-pravna oblast, u kojoj se kroz pravne norme uređuje transfer ekonomskih odnosa kroz transfer rizika. Postoji više definicija osiguranja, a svima njima je zajedničko, da je osiguranje sticanje sigurnosti.

Nastankom svijesti kod čovjeka nastala je i potreba za eliminisanjem što većeg broja opasnosti kojima je okružen. Svijest o opasnosti prvo je podstakla ljude da se udružuju, jer su shvatili da su samo u zajednici jaki. Još u antičkom dobu stari Feničani su praktikovali neku vrstu udruživanja u cilju smanjenja gubitaka trgovaca. Shvatili su da udruživanja mogu da se i ekonomski iskoriste, i tako umanje česti gubitci trgovaca. Principi i načela osiguranja su se kao i društvo mijenjali kroz vijekove.

Nakon uređenja međunarodnih kako ekonomskih tako i pravnih odnosa u XIX vijeku dolazi do stvaranja i jačanja modernog osiguranja. Uporedo sa jačanjem osiguranja, razvija se ugovor o osiguranju koji postaje osnov posebnog zakonodavstva-pomorskog osiguranja.

Osnova modernog osiguranja takodje počiva na principima aktuarske matematike. Njena primjena u osiguranju je moglo bi se reći sveobuhvatna u ekonomskom smislu. Aktuarska matematika u osiguranju putem matematičkih metoda određuje na temelju računa vjerovatnoći statistike cijene osiguranja, potrebne garantne rezerve i druge rezerve u osiguranju, način reosiguračkog pokrića, visine samopridržaja i druge elemente poslovne politike. Osnove aktuarske matematike su utvrđene tek u XVII vijeku.

Ciljevi osiguranja su prvenstveno ekonomske prirode, i realizuju se kroz zaštitu imovine i lica od rizika, i otklanjanje ili smanjenje nepovoljnog dejstva uzroka koji mogu izazvati štetu. Osiguranje kao djelatnost predstavlja kako pravni, tako i ekonomski oblik zaštite imovine i lica.

Skup pravnih normi koje se odnose na ekonomsku djelatnost osiguranja nazivamo pravom osiguranja. Pravni oblik zaštite u osiguranju se temelji na ugovoru o osiguranju koji definiše prava i obaveze obje ugovorne strane. Kroz sklapanje ugovora o osiguranju ugovarač osiguranja ili osiguranik ostvaruju transfer rizika na osiguravača. Cijenu usluge preuzetog rizika osiguravač naplaćuje po određenoj cijeni – premiji osiguranja.

Osnovna pismena isprava koja prati posao osiguranja je polisa osiguranja. Polisa osiguranja predstavlja dokument koji pruža ekonomsku zaštitu pravnim i fizičkim licima od štetnih dejstava do kojih dolazi ostvarenjem nastankom osiguranog slučaja.

Prva i osnovna funkcija osiguranja je funkcija naknade štete, koja predstavlja osnov postojanja osiguranja kao djelatnosti. Funkcija preventive predstavlja drugu funkciju osiguranja, kod koje sepreduzimaju mjere za spriječavanjem i smanjivanjem mogućnosti

nastanka šteta kroz njihovo finansiranje ili kreditiranje. Osim ove dvije osnovne, u osiguranju se ističu i četiri ostale funkcije: socijalna, razvojna, psihološka i antiinflaciona.¹

Ugovor o osiguranju predstavlja neophodnost u definisanju odnosa osiguranja.

Sklapanje ugovora o osiguranju redovno prati izdavanje neke od uobičajenih isprava o osiguranju a to su polisa osiguranja, list pokrića ili potvrda o sklopljenom ugovoru o osiguranju.

Pomorsko osiguranje je vrsta transportnog osiguranja, pravni posao osiguranja kojim se osiguravaju brodovi, roba koja se prevozi brodovima, a podrazumjeva i odgovornost broдача i drugih interesa izloženih rizicima na moru ili u vezi sa obavljanjem plovidbe na moru. Transportno osiguranje, prema različitim osnovama prevoza dijeli se na tri kategorije: *prema predmetu osiguranja* – osiguranje plovnih objekata, osiguranje letjelica, osiguranje robe u prevozu, osiguranje od odgovornosti pomorskih broдача, *prema grani prometa* – pomorsko, osiguranje unutrašnje plovidbe, željezničko, drumsko i vazdušno i *prema obliku organizacije u odnosu na snošenje rizika* - na premijsko i uzajamno.

Poslovima pomorskog osiguranja bave se društva za osiguranje koja posluju na principu premijskog osiguranja i društva za uzajamno osiguranje – P&I klubovi, koji posluju na principu naplate doprinosa od članova.

Pomorsko osiguranje je specifičan pravni posao i odredbe o ovom osiguranju nalaze se u različitim pravnim aktima, a ne samo u jednom.

Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju² koji je *lex specialis* za područje osiguranja, u članu 2. propisuje vrste obaveznog osiguranja u saobraćaju i propisano je da vrste osiguranja predstavljaju osiguranje vlasnika, odnosno korisnika plovnih objekata od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima (stav 1 tačka 4).

U navedenom zakonu, u Glavi VI – Osiguranje vlasnika, odnosno korisnika plovnih objekata od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima, propisana je obaveza osiguranja, visina osigurane sume i primjena odredaba o odgovornosti.

U članu 45. propisana je obaveza osiguranja, da:

„Vlasnik, odnosno ovlašćeni korisnik plovnog objekta, koji po propisima o registraciji plovnih objekata upisuje u registar plovnih objekata, dužan je da zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu koju upotrebom plovnog objekta pričinji trećim licima nanošenjem tjelesnih povreda, narušavanjem zdravlja ili smrti.

Štetom iz stava 1 ovog člana se smatra šteta koja je pričinjena trećem licu usljed pada stvari sa plovnog objekta ili izbacivanjem stvari iz plovnog objekta.

Vlasnik, odnosno ovlašćeni korisnik stranog plovnog objekta, prije dobijanje dozvole za plovidbu u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnim morem Crne Gore, mora biti osiguran od odgovornosti za štetu iz stava 1 ovog člana, ako nije pruženo drugo obezbjeđenje za naknadu štete ili ako međunarodnim ugovorom nije drugačije oredjeno.

Izdavanje dozvole za plovidbu plovnog objekta i produženje dozvole može se izvršiti samo uz dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju iz ovog člana podnesen nadležnom organu.

¹Miro Stipičić, Osiguranje sa osnovama reosiguranja, Split 2008.g., str. 14

² „Sl. list CG“, broj 44/12

Vlasnik plovnog objekta koji ne podliježe obaveznom godišnjem pregledu dužan je da zaključi ugovor o osiguranju iz stava 1 ovog člana prije dobijanja dozvole za plovidbu koja važi duže od jedne godine i da osiguranje obnavlja u periodu važenja te dozvole.

Zabranjena je upotreba plovnog objekta u pomorskom saobraćaju bez zaključenog ugovora o osiguranju“.

1.1 KARAKTERISTIKE UGOVORA O OSIGURANJU

Zaključenjem ugovora o osiguranju, odnosno zaključenjem polise, nastaje pravni odnos osiguranja. Ugovor o osiguranju je dvostrano obavezni ugovor, što znači da prilikom njegovog sklapanja nastaju obaveze za obje ugovorne strane. Nastale obaveze iz ugovora o osiguranju su uzajamne. Svaka od tih ugovornih strana javlja se istovremeno kao povjerilac i dužnik.

Osiguravač se obavezuje ugovaraču osiguranja, osiguraniku ili korisniku osiguranja isplatiti novčanu naknadu ako nastane osigurani slučaj, a ugovarač osiguranja se obavezuje osiguravaču platiti premiju osiguranja. Tako da se ugovor o osiguranju ubraja u naplatno obavezne ugovore.

Ugovor o osiguranju ima određene zajedničke karakteristike bez kojih ne postoji valjan ugovor. Tako ugovor o osiguranju mora biti:

- **Konsensualan** jer je zasnovan na konsenzusu, odnosno saglasnosti obje ugovorne strane.
- **Formalan**, jer se smatra zaključenim izjavom volja i potpisima ugovornih strana u vidu polise ili lista pokrića. Postoje izuzetci od ovog pravila i oni su formulisani u slučajevima koje predviđa zakon u članu 68. st. 4. Zakona o obligacionim odnosima (ZOO); ili kada je to u korist osiguranika. Za ovaj vid ugovora prema Zakonu o obligacionim odnosima nije predijena određena forma. Zahtjev za pismeno formulisanje ovog oblika ugovora polazi od potrebe da se napismeno u trenutku zaključenja ugovora dokaže saglasnost obje ugovorne strane o ključnim stavkama ugovora. Ugovorne strane tako mogu da predvide da je ugovor valjan kada je zaključen u pisanoj formi.
- **Sinalagmatičan** (dvostran) jer se njime definišu prava i obaveze obje ugovorne strane kako osiguravača tako i osiguranika. Ugovorom o osiguranju osiguranik se veže ugovornom obavezom za davanje istinitih podataka o riziku, i plaćanjem premije u definisanim rokovima, dok se osiguranika veže obavezom naknade štete u slučaju dešavanja osiguranog slučaja.
- **Aleatorni** tip ugovora, jer su ugovori o osiguranju su vrsta ugovora kod kojih u momentu njihovog zaključenja nije poznata visina i uzajamni odnos obaveza, ne zna se tačno ko šta prima i šta ko duguje po ugovoru.

- **Adhezioni** tip ugovora jer potpuni sadržaj ugovora ugovorne strane ne utvrđuju zajedno. Zajedno mogu da utvrde predmet osiguranja, sumu osiguranja (odnosno vrednost osigurane stvari), trajanje osiguranja i premiju.
- **Medjusobnog povjerenja** (bona fide) koji jespecifičnostugovora o osiguranju. Povjerenje je od velikog značaja za ugovor o osiguranju, jer osiguravač ne može da provjerava sve izjave i radnje ugovorača osiguranja. Nesavesno ili nedobronamerno ponašanja ugovorača osiguranja strogo se sankcioniše kroz ugovor o osiguranju putem ništavosti ugovora, gubitkom prava na naknadu iz osiguranja i slično.

1.2 STRANKE KOD UGOVORA O OSIGURANJU

Ugovor o osiguranju ima dvije specifičnosti:

Prvo, po ugovoru o osiguranju postoji dvostrana obaveza, odnosno, obaveza obje ugovorne strane.

Drugo, lice koje ugovara poslove osiguranja može, a i ne mora da bude isto lice (ili pravni subjekt) koji koristi prava iz zaključenog ugovora o osiguranju. Tako, ugovor o osiguranju razlikuje tri stranke kod ugovora o osiguranju.

- Ugovarač osiguranja je pravno ili fizičko lice koje u svoje ime sklapa ugovor sa osiguravačem. Iz sklopljenog ugovora o osiguranju ugovarač osiguranja ima posebna prava i obaveze koja su u nezavisna od prava i obaveza osiguranika. Ugovarač osiguranja može sa osiguravačem sklopiti ugovor kako za svoj račun tako i za račun druge osobe.
- Osiguranik ili korisnik osiguranja je, pravno ili fizičko koje se osigurava od rizika nastupanja izvjesnog štetnog događaja, i ako predviđeni događaj nastupi, ima pravo da traži da mu se naknadi šteta, odnosno isplati odgovarajuća suma.³ Korisnik osiguranja je stručni temin u oblasti osiguranja, koji treba upotrebljavati prije svega kada je lice koje koristi naknadu iz osiguranja bilo van ugovora u trenutku njegovog zaključenja.
- Osiguravač je druga ugovorna stranka koja se obavezuje ugovaraču osiguranja da će osiguraniku ili korisniku osiguranja, u skladu s odredbama ugovora, isplatiti osiguranu sumu ili na drugi način ispuniti svoju ugovornu obvezu, u slučaju nastanka osiguranog slučaja. Obaveze osiguravača mogu se shodno tome podijeliti na: one koje trebaju biti ispunjene u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju, one koje trebaju biti ispunjene za vrijeme trajanja ugovora, i one koje trebaju biti ispunjene kada se ostvari osigurani slučaj. Isplata štete je glavna obaveza osiguravača, bez koje nema ni osiguranja.

³DJordje Čobeljić, Privredno pravo Beograd 1974, str. 356

1.3 OSNOVNI ELEMENTI UGOVORA O OSIGURANJU

Osiguranje kao specifična djelatnost i ima specifičnu terminologiju. Radi boljeg razumijevanja prava i obaveza koje proizilaze iz ugovora o osiguranju, u uslovima osiguranja su obično naznačeni osnovni pojmovi. Osnovni elementi ugovora o osiguranju su: osigurani rizik, osigurani slučaj, suma osiguranja i premija osiguranja.

1.3.1 Rizik

Rizik je u materiji osiguranja ključni elemen pravnog odnosa osiguranja za koji se vezuju obaveze kako osiguravača tako i osiguranika. To je u praksi širok pojam kojim označavamo neku opasnost, odnosno vid neizvjesnosti u kojoj je moguć gubitak.

Rizik je po pravilu mogući neželjeni, ekonomski štetni događaj, koji nastupanjem stvara obavezu osiguravača prema osiguraniku odnosno korisniku osiguranja. Obaveza osiguravaca po ostvarenju rizika temelji se na osnovu zaključenog ugovora o osiguranju ili u skladu sa važećim zakonskim normama. Osiguranje tako obezbjeđuje osiguraniku ili korisniku osiguranja zaštitu od rizika bez obzira da li je on nastao kao posljedica prirodnih događaja i onih koji nastaju ljudskom radnjom, ili propuštanjem da se radnja preduzme. Međutim, osiguravač nije u obavezi da nadoknadi rizik koji je nastao kao produkt radnje, ili propuštanja radnje osiguranika koji je namjerno prouzrokovao.

Za osiguranje kao djelatnost i samo zaključenje ugovora o osiguranju važno je utvrditi veličinu rizika koji se preuzima. Visina rizika opredjeljuje spremnost osiguravača da preuzme rizik, ona shodno tome određuje i visinu premije.

Obim pokrića rizika predstavlja složen zadatak koji se po pravilu povjerava stručnjacima. Njma se povjerava zadatak procjene obima pokrića rizika, koja oni određuju u okviru pravila osiguranja, istovremeno uvažavajući legitimna prava i potrebe osiguranika.

Bez postojanja rizika ne može se zaključiti polisa osiguranja, jer osiguranje tada gubi svoj osnovni smisao. Opštim pravilom obligacionog prava definisana je ništavnost ugovora čiji je predmet nemoguć. Na primjer: ako u momentu zaključenja ugovora o osiguranju osigurana stvar ne postoji, ili više ne može biti izložena riziku ugovor o osiguranju je ništavan.

Mogućnost dešavanja nekog rizika ne mora i da znači da će se neki rizik u praksi i dogoditi. Neizvjesnost je ključan element osiguranog slučaja. Pokrivanje rizika koji će sigurno nastupiti u određeno vrijeme protivi se sa načelima aleatornosti ugovora, i kao takvo vodilo bi zaključivanju ugovora suprotno pravnim normama i pravilima osiguranja.

Rizik je zamišljena opasnost od ostvarenja štetnog događaja, koji u koliko se ostvari postaje osigurani slučaj.

1.3.2 Osigurani slučaj

Osigurani slučaj predstavlja određeni događaj, ili nastanak okolnosti, koji je nastao u periodu pokrića osiguranja i posljedica je osiguranog rizika. To je događaj ili splet okolnosti

koji prema ugovoru o osiguranju ili prema zakonu obavezuje osiguravača da isplati štetu. Ostvarenjem rizika obaveza osiguravača prestaje biti virtualna. Osnovni uslov za izvršenje obaveza osiguravača predstavlja ostvarenje osiguranog slučaja.

Da bi neki događaj bio smatran osiguranim slučajem potrebno je da se ispune uslovi definisani ugovorom, odnosno uslovima osiguranja, a da nije nastalo pod uslovima koji isključuju obavezu osiguravača, koji su također definisani istim ugovorom.

Osigurani slučaj dakle stvara posljedice i za osiguranika i za osiguravača, a utiče i na dalju sudbinu ukupnih osiguravajućih odnosa.⁴

U skladu sa opštim pravilima procesnog prava teret dokazivanja nastupjelog osiguranog slučaja leži na osiguraniku ili korisniku osiguranja. Shodno tome osiguranik ili korisnik osiguranja treba da dokažu postojanje osiguranja kao i nastupanje osiguranog slučaja, odnosno da se događaj koji se desio odnosi na rizik koje postojeća polisa pokriva.

1.3.3 Premija

Premija je novčani iznos koji je ugovarač osiguranja u obavezi da plati kao naknadu za obezbjedjenje osiguravajuće zaštite.

Premija predstavlja cijenu rizika, i samim tim jedan od osnovnih elementa ugovora o osiguranju. Kao takav jasno je istaknut na polisi osiguranja. Za isplatu premije se shodno zaključenom ugovoru vezuje ugovarač osiguranja. Premiju nalačuje osiguravač kao bi obezbijedio sredstva za isplaćivanje štete u slučaju ostvarenja osiguranog slučaja.

Druga bitna svojstva premije osiguranja su da ona mora da bude srazmjerna riziku koji snosi osiguravač. Premija osiguranja također mora da bude određena ili određiva u trenutku sklapanja ugovora o osiguranju. Kada se utvrdi da je osiguravač odredio premiju prema netačnim ili nepotpunim podacima, koje je dao ugovarač u cilju zaključenja ugovora sa što nižom premijom, osiguravač može tražiti poništenje ugovora o osiguranju uz povrat premije.

Bruto premija je ukupan iznos koji plaća osiguranik osiguravaču na osnovu ugovora o osiguranju. Premiju tako čini tehnička odnosno neto premija, koja služi za pokriće obaveza osiguravača iz osiguranja i funkcionalna premija odnosno dio premije koji podmiruju obavljanje djelatnosti osiguranja. Funkcionalna premija je srazmjerna preuzetom riziku. Dio premije može da se izdvoji i za finansiranje mjera koja se odnose na preventivu dešavanja osiguranog slučaja, i taj dio premije naziva se funkcionalnom premijom. Pošto je bruto premija jedinstvena osiguranik ne može da vidi visinu režijskog dodatka. Svaki osigurač shodno poslovnoj politici i stanju na tržištu, posebno, određuje funkcionalnu premiju.

Premija osiguranja predstavlja pravni osnov u dvostrano obaveznom ugovoru za obavezu osiguravača kada nastane osigurani slučaj. Plaćaje premije se vrši u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora o osiguranju.

⁴ <http://www.osiguranjeinternetom.com/recnik-osiguranja.php>, pristup, 23.07.2016.g.

2 SUMA OSIGURANJA

Osiguranje se zaključuje na određenu sumu osiguranja. Suma osiguranja je novčani iznos na koji je neka stvar, imovinski interes ili osoba osigurana. U nekim slučajevima koji su pobrojanim uslovima osiguranja pod kojima je ono zaključeno, suma osiguranja može da bude prekoračena. Kriterijum po kome se određuje suma osiguranja predstavlja obično tržišnu vrijednost osigurane stvari, odnosno novonabavna vrijednost. Adekvatna procjena visine vrijednosti predmeta osiguranja osigurava svrhu sklapanja ugovora o osiguranju kao ugovora o naknadi štete.

Visina sume osiguranja može biti jednostrano određena od strane osiguravača kada se radi o osiguranju imovine. Prekoračenje sume osiguranja prilikom isplate štete se odobrava zbog troškova nastalih uslijed otklanjanja, i smanjivanja štete preduzetih po nalogu osiguravača. Kod osiguranja kod kojih je predmet osiguranja život, odnosno zdravlje čovjeka suma osiguranja je obično sporazumno dogovorena, odnosno ugovarač ima pravo da sam bira osigurano prokriće shodno važećim tarifama osiguravajućeg društva. Kod ovih osiguranja suma osiguranja se posebno odnosi za štete zbog smrti, odnosno tjelesne ozljede i oštećenja zdravlja osoba, i to po jednom štetnom događaju i kao takve su posebno izdvojene na polisi osiguranja.

Suma osiguranja se obično u praksi unosi u polisu osiguranja. Međutim može se ugovorom o osiguranju ili zakonom predvidjeti način njenog utvrđivanja kada nastupi osigurani slučaj. Osim što predstavlja visinu osiguranog pokrića suma osiguranja obično služi i kao osnova za obračun premije osiguranja.

Osiguravač je obično uključen u određivanje sume osiguranja, ali konačna odluka i snošenje mogućih posljedica zbog neodgovarajuće visine sume osiguranja isključivo na strani osiguranika.

U članu 46. Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju, propisana je visina osigurane sume, i glasi:

„Obavezu društva za osiguranje predstavljaju osigurane sume na dan štetnog događaja, ako ugovorom o osiguranju nije ugovorena veća osigurana suma.

Najniža osigurana suma na koju može biti ugovoreno osiguranje iznosi:

1) za brodove:

- veličine do 1000 BT, 100.000 Eura,
- veličine od 1001 do 10000 BT, 200.000 Eura,
- veličine od 10001 do 20000 BT, 300.000 Eura
- veličine od 20001 do 30000 BT, 400.000 Eura,
- veličine preko 30001 BT, 500.000 Eura;

2) za ostale plovne objekte i plovidbene objekte za sport i rekreaciju:

- motorne čamce, 50.000 Eura,
- hidroglisere, skutere i glisere, 200.000 Eura,
- jahte, 800.000 Eura“.

3 ZAKLJUČENJE UGOVORA O OSIGURANJU

Shodno Zakonu o obligacionim odnosima Crne Gore⁵ i Opštim uslovima za osiguranje imovine, ugovor o osiguranju može zaključiti svako lice koje ima interes da se ne dogodi osigurani slučaj, pošto bi inače pretrpjelo neki materijalni gubitak.

Ugovor je zaključen potpisivanjem polise ili liste pokrića od strane obje ugovorne strane, odnosno ugovarača osiguranja i osiguravača. Postoje i izuzetci od ovog pravila.

Zakon predviđa da se ugovor o osiguranju može zaključiti i putem pismene ponude sačinjene osiguravaču. Takva pismena ponuda mora biti za zaključenje ugovora o osiguranju, i vezuje ponudioca u okviru roka od 8 dana od datuma kada je ponuda prispjela osiguravaču. Ukoliko je za validnost ponude neophodan ljekarski pregled onda se rok produžava za vrijeme od 30 dana.

Ukoliko osiguravač u zadatim rokovima ne odbije uručenu ponudu koja ne odstupa od uslova pod kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen shodno Zakonu o obligacionim odnosima (član 998 stav 3).

3.1 Polisa osiguranja

Isprava koja se ispostavlja u zakonom predviđenoj formi prilikom sklapanja ugovora ili poslije zaključenog ugovora o osiguranju, a koju izdaje osigurač drugoj ugovornoj strani-ugovaraču osiguranja naziva se polisa osiguranja. To je dokaz da je ugovor o osiguranju zaključen. Polisa je dokument koji sadrži sve bitne odredbe osiguranja. Ona je ujedno i isprava o dugu, kojom osiguravač potvrđuje i priznaje obavezu iz ugovora.

Po našim pravnim normama ugovor je zaključen kada ugovarači potpišu polisu osiguranja ili list pokrića. To je dokument koji pruža ekonomsku zaštitu pravnim i fizičkim licima od štetnih dejstava do kojih dolazi ostvarenjem nastankom osiguranog slučaja.

List pokrića je isprava kojom se zamjenjuje privremeno polisa osiguranja, i koja kao takva sadrži sve bitne sastojke iz ugovora o osiguranju. U praksi se vrlo često izdaje kod transportnih osiguranja, posebno kod pomorskog gdje se javlja pod nazivom "slip". Osiguravač ponudu za zaključenje ugovora o osiguranju ili „slip“ uručuje ugovaraču, a ugovarač koji prihvati ponudu potpisuje jedan primjerak istoga i vraća ga osiguraču, a drugi primjerak „slipa“ zadržava za sebe.

Pojam „polisa“ se u osiguranju tradicionalno uzima u značenju pismenog dokumenta kojim se konstatuje saglasnost stranaka o zaključenom ugovoru.⁶

Svaka polisa bez obzira na vrstu osiguranja mora da sadrži elemente koji su predviđeni zakonom. To su: imena ili naziv ugovornih strana; predmet osiguranja; osigurani rizik; datum trajanja osiguranja; iznos pokrića; premiju osiguranja; datum izdavanja polise i potpis ugovornih strana.

⁵ „Sl. list CG“, broj 47/2008

⁶ Jasna Pak, Pravo osiguranja Beograd 2011, str. 207

Polisa osiguranja je u nekim slučajevima i hartija od vrijednosti. Shodno tome polisa osiguranja može shodno sporazumu ugovornih strana glasiti na određeno lice, i po naredbi i na donosioca.

3.2 Trajanje ugovora o osiguranju

Trajanje ugovora o osiguranju predstavlja period pokrića osiguranog rizika. Drugim riječima to je vrijeme definisano polisom u kojem je osiguranik pokriven osiguranjem. Trajanje osiguranja predstavlja jedan od ključnih faktora za izračunavanje premije osiguranja, shodno riziku koji osiguravač preuzima zaključenjem takvog ugovora.

Istekom vremena naznačenog na polisi, osiguranje prestaje. Prestanak osiguranja ne mora da se striktno veže za istek polise. Prestanak osiguranja može da nastupi i pod drugim okolnostima bilo iz zakonskih razloga, bilo otkazom neke od ugovornih stranaka, bilo uništenjem ili nestankom osiguranog predmeta.

S obzirom na trajanje, ugovori o osiguranju mogu se zaključiti kao:

- ugovori o osiguranju s određenim rokom trajanja i
- ugovori o osiguranju s neodređenim rokom trajanja.

3.3 Ugovori o osiguranju sa određenim rokom trajanja

Datum osiguranja je jedan od obaveznih podataka koje mora da sadrži svaka polisa osiguranja.

Ugovori o osiguranju sa određenim rokom trajanja mogu se zaključiti kao:

- Kratkoročni ugovor o osiguranju;
- Jednogodišnji ugovor o osiguranju;
- Višegodišnji ugovor o osiguranju.

Kratkoročni ugovor o osiguranju

Kratkoročni ugovor o osiguranju predstavlja ugovor čije trajanje može da bude od samo nekoliko sati, pa do godinu dana. Kod ovih vrsta osiguranja poznat je trenutak početka i kraja osiguranja. Kod osiguranja na period kraći od godinu dana primjenjuje se „*prorata temporis*“, odnosno cijena premije se procentualno izračunava shodno trajanju polise osiguranja.

Kratkoročni ugovori o osiguranju mogu se zaključiti u dva oblika:

1. ako je naveden sat početka osiguranja, osiguranje počinje i ističe onog dana i sata koji je naveden u polisi, npr. od 10.10.2016. u 13,00 časova do 10.10.2017. u 13,00 časova;
2. ako nije naveden sat, a uslovi osiguranja drugačije ne definišu osiguranje počinje istekom 24-og časa dana koji je naveden u polisi kao početak trajanja osiguranja, a

ističe istekom 24-og časa dana koji je naveden u polisi kao istek trajanja osiguranja, npr. od 10.10.2016. u 24,00 časa do 10.10.2017. u 24,00 časa.⁷

Jednogodišnji ugovori

Jednogodišnji ugovori osiguranja su ugovori koji tačno traju godinu dana. U tarifama pojedinih osiguranja ovakvi ugovori podliježu raznim popustima ili doplaticima.

Višegodišnji ugovor o osiguranju može se zaključiti na period duži od jedne godine, i to samo kod onih vrsta osiguranja kod kojih je ta mogućnost predviđena. Zakon o obligacionim odnosima u članu 1019. stav 3. između ostalog propisuje, da „ukoliko je osiguranje zaključeno na rok duži od pet godina, svaka strana može po proteku ovog roka uz otkazni rok od šest mjeseci, da pisano izjavi drugoj strani da raskida ugovor“.

Ugovori o osiguranju sa neodređenim rokom trajanja

Ugovori o osiguranju na neodređeno vrijeme odnose se na dugoročno osiguranje. Kod ovakvih polisa osiguranja naveden je samo početak osiguranja, odnosno na polisi nije naveden istek osiguranja. Na polisi se tada navodi samo da premija svake godine dopijeva na dan isteka. Dan isteka osiguranja je na polisi naveden u formi dan i mjesec isteka dok je polje za godinu isteka prazno. Npr. polisa osiguranja traje od 10.10.2016. do 10.10. pa je dan 10.10.2017 dan ne isteka polise već je dan isteka osiguranja.

Ovakvu vrstu ugovora svaka od strana može raskinuti i to sa danom isteka tekuće godine osiguranja. Rok za otkaz je najkasnije tri mjeseca prije isteka tekuće godine kada se pismenim putem druga strana obavještava o prekidu osiguranja. U tom slučaju ugovor o osiguranju prestaje sa dejstvom istekom 24-og časa posljednjeg dana tekuće godine osiguranja.

3.4 OBAVEZE UGOVARAČA OSIGURANJA ODNOSNO OSIGURANIKA (KORISNIKA)

Zaključenjem ugovora o osiguranju iz nastalog ugovornog odnosa proističu ne samo prava već i obaveze ugovornih strana. Tako se zaključenjem ugovora o osiguranju ugovarač obavezuje na više radnji. Prema Zakonu o obligacionim odnosima obaveze ugovarača osiguranja su definisane kao⁸:

- Dužnost prijavljivanja značajnih okolnosti za ocjenu osigurane opasnosti
- Dužnost plaćanja i primanja premije
- Obavještanje osiguravača o promjenama osiguranog rizika
- Obaveza obavještanja o nastupanju osiguranog slučaja

⁷Miro Stipić, Osiguranje sa osnovama reosiguranja Split 2008, str. 64

⁸Zakon o obligacionim odnosima - član 1004.- 1015.

Dužnost prijavljivanja značajnih okolnosti za ocjenu osigurane opasnosti – Ugovarač, odnosno, osiguranik je dužan da prijavi osiguravaču prilikom zaključenja ugovora sve okolnosti koje su od značaja za ocjenu rizika. To su okolnosti koje su mu poznate ili mu nijesu mogle ostati nepoznate u trenutku sklapanja ugovora.

Namjerna, netačna prijava ili prećutkivanje od strane ugovarača se može sankcionirati poništenjem ugovora o osiguranju. U slučaju poništenja ugovora osiguravač ima pravo da zadrži naplaćene premije od ugovarača, a ima i pravo da zahtijeva isplatu premije za period osiguranja u kome je zatražio poništenje ugovora. Osiguravač gubi navedeno pravo ako zakonom propisanom roku od tri dana od dana saznanja za netačnost prijave, ili za prećutkivanje, ne podnese izjavu ugovaraču osiguranja da namjerava koristiti to svoje pravo.

Netačna prijava od strane ugovarača koju on nije učinio namjerno, ili u slučaju da je propustio dati dužno obavještenje važno za ocjenu rizika osiguravaču. U roku od mjesec dana od saznanja za netačnost ili nepotpunost prijave osiguravač ugovaraču može po svom izboru, izjaviti da raskida ugovor ili može predložiti povećanje premije srazmjerno većem riziku. Ugovor zaključen pod ovim okolnostima prestaje po isteku 14 dana od kad je osiguravač svoju izjavu o raskidu saopštio ugovaraču osiguranja. U slučaju osiguravačevog predloga da se premija poveća, raskid ugovora nastupa po samom zakonu, ako ugovarač osiguranja ne prihvati predlog u roku od 14 dana od kad ga je primio. Raskidom ovako sklopljenog ugovora osiguravač je dužan da vrati dio premije koji otpada na vrijeme do kraja perioda osiguranja.

Ako se utvrdjena netačnost ili nepotpunost prijave ustanovi tek nakon što se slučaj dogodio ili poslije dešavanja osiguranog slučaja, ali prije raskida ugovora, odnosno prije postizanja sporazuma o povećanju premije, naknada se smanjuje u srazmjeri između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.

Dužnost plaćanja i primanja premije - Obaveza ugovarača osiguranja da osiguravaču plaća premiju osiguranja za preuzeti rizik proizilazi iz zaključenog ugovora o osiguranju. Istim tim ugovorom se i osiguravač obavezuje da primi isplatu premije od svake osobe koja ima pravni interes da ona bude plaćena.

Ukoliko premiju treba platiti odjednom, onda se ona plaća prilikom zaključenja ugovora o osiguranju. Ukoliko se premija plaća u više rata, tada se prilikom zaključenja ugovora definiše broj i iznos svake pojedinačne rate, kao i njihovo dospijeće za naplatu.

Obavješćavanje osiguravača o promjenama osiguranog rizika - Ugovarač osiguranja je u obavezi da osiguravača obavijesti o svim promjenama i okolnostima koje mogu biti od značaja za ocjenu rizika. Ukoliko je došlo do uvećanja osigurane opasnosti a to se dogodilo bez njegovog učešća, osiguranik je dužan da obavijesti osiguravača u roku od 14 dana od kad je za to saznao.

U slučaju kad se poslije zaključenja ugovora o osiguranju dogodilo smanjenje rizika, ugovarač osiguranja ima pravo da zahtijeva odgovarajuće smanjenje premije, koje se računa od dana kad je o smanjenju obavijestio osiguravača. U slučaju da pod ovim okolnostima osiguravač ne pristane na smanjenje premije, ugovarač osiguranja može raskinuti ovakav ugovor.

Obaveza obavještanja o nastupanju osiguranog slučaja - Obaveza ugovarača, odnosno korisnika osiguranja kada nastupi osigurani slučaj je da o tome odmah obavijesti osiguravača. U slučaju usmene komunikacije odnosno obavještenja, dužan je to potvrditi isto i pisanim putem. Opšti uslovi osiguranja obično definišu rokove i način slanja obavještenja u slučaju nastanka osiguranog slučaja za svako osiguranje.

Po Zakonu o obligacionim odnosima, nastupanjem osiguranog slučaja osiguranik je dužan da izuzev u slučaju osiguranja života, obavijesti osiguravača najkasnije u roku od tri dana od kad je to saznao o nastupanju osiguranog slučaja. Ukoliko osiguranik ne izvrši obavezu u zakonskom roku, dužan je da naknadi osiguravaču štetu koju bi ovaj zbog toga imao.

3.5 OBAVEZE OSIGURAVAČA KADA NASTANE OSIGURANI SLUČAJ

Zakon o obligacionim odnosima ne propisuje samo prava i obaveze koje se odnose na ugovarača odnosno osiguranika već, i prava i obaveze koje se odnose i na osiguravača. Osnovna obaveza osiguravača koja proizilazi iz ugovora o osiguranju jeste isplata naknade. Tako se osiguravač shodno članu 1016. navedenog zakona obavezuje na isplatu naknade ili ugovorene svote:

“(1) Kad se dogodi osigurani slučaj, osiguravač je dužan da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti duži od 14 dana, računajući od kada je osiguravač dobio obavještenje da se osigurani slučaj dogodio.

(2) Ako je za utvrđivanje postojanja osiguravačeve obaveze ili njenog iznosa potrebno izvjesno vrijeme, rok iz stava 1 ovog člana počinje teći od dana kada je utvrđeno postojanje njegove obaveze i njen iznos.

(3) Ako izno osiguravačeve obaveze ne bude utvrđen u roku određenom u stavu 1 ovog člana, osiguravač je dužan da, na zahtjev ovlašćenog lica, isplati iznos nespornog dijela svoje obaveze na ime predujma.

(4) Ako osiguravač ne ispuni svoju obavezu u rokovima iz ovog člana, duguje osiguraniku zatezne kamate od dana prijema obavještenja o osiguranom slučaju, kao i naknadu štete koja mu je usljed toga nastala”.

Isplata naknade u okviru zakonskog roka - Nakon dešavanja osiguranog slučaja osiguravač je dužan shodno Zakonu o obligacionim odnosima da isplati osiguraniku, ili korisniku osiguranja naknadu. Visina naknade je određena ugovorom o osiguranju. Maksimalan iznos potraživanja je suma osiguranja. Rok u kojem osiguravač mora izvršiti isplatu naknade iznosi 14 dana. Zakonski rok za isplatu naknade se računa od dana prijema obavještenja o dešavanju osiguranog slučaja.

Sporno utvrđivanje obaveze ili njena visina - U praksi imamo slučajeve kada je nakon dešavanja osiguranog slučaja za utvrđivanje postojanja, ili za utvrđivanje visine izvršenja ugovorne obaveze potreban duži vremenski period. Tada rok od 14 dana počinje da teče od dana kad je utvrđeno postojanje obaveze osiguravača i njen tačan iznos.

Isplata nespornog dijela potraživanja – U praksi postoji slučaj kada se iznos naknade ne može odrediti u okviru zakonskog roka. Tada se na zahtjev ovlašćenog lica može od osiguravača potraživati isključivo nespornan dio naknade na ime predujma.

U slučaju neispunjenja obaveze u roku - Kada osiguravač ne ispoštuje svoje zakonske obaveze u zadatom roku, dužan je da korisniku osiguranja isplatiti propisanu naknadu uvećanu za iznos zatezne kamate. Kamate se obračunavaju od dana prispjeća obavještenja o dešavanju osiguranog slučaja. Osiguravač se u tom slučaju obavezuje da korisniku osiguranja isplati i naknadu za štetu koje je kašnjenje naknade korisniku prouzrokovalo.

3.5.1 Isključenje obaveza osiguravača

Na osnovu adekvatne procjene svih okolnosti koje takav postupak opravdavaju osiguravač može donijeti odluku o odbijanju naknade ili umanjenja njenog iznosa.

Ukoliko je osigurani slučaj nastao uslijed namjerne aktivnosti ugovrača, osiguranika ili drugim riječima korisnika osiguranja osiguravač nije obavezan isplatiti naknadu. Osiguravač je oslobođen obaveze za isplatu naknade, ukoliko je, osigurani slučaj nastao prevarom osiguranika, odnosno korisnika osiguranja.

3.5.2 Ostale obaveze osiguravača

Osiguravač je dužan da obavijesti osiguranike o uslovima osiguranja. Prilikom zaključenja ugovora o osiguranju zakonska dužnost osiguravača je da preda osiguraniku pravila, ili uslove osiguranja kao i da ga upozori da su oni sastavni dijelovi ugovora o osiguranju. Osiguravač je takodje u obavezi da, pošto zaključi ugovor o osiguranju, izda osiguraniku polisu ili drugu ispravu o osiguranju.

Jedna od obaveza proističe iz osiguravanja rentabilnog poslovanja osiguravača, a to je da materijalno zainteresiraju osiguranike za preduzimanje mjera kako za otklanjanje tako i smanjenje šteta. Ova ne manje važna obaveza osiguravača ne potiče iz ugovora o osiguranju, već iz karaktera i iz tehnike poslovanja osiguravača.

Osim obaveze isplate naknade štete prilikom dešavanja osiguranog slučaja ugovorom o osiguranju osiguravač se obavezuje da:

Adekvatno odredi visinu naknade - Shodno ugovoru o osiguranju osiguravač je nakon dešavanja osiguranog slučaja dužan osiguraniku, odnosno korisniku osiguranja isplatiti naknadu koja ne može biti veća od pretrpljene štete.

Ugovoreno učešće - Polisom osiguranja moguće je ugovoriti da osiguranik snosi sam dio štete, odnosno franšizu. Prilikom dešavanja osiguranog slučaja od ukupnog iznosa naknade odbija se iznos koji je ugovoren polisom koji može biti izražen u procentima ili određenoj sumi. Uključenje franšize često uključuje određene premijske olakšice, odnosno uključuje popuste na polisi.

3.6 PREDMET OSIGURANJA

Zavisno od shvatanja prirode predmeta osiguranja on se u teoriji različito definiše i tumači. Jedni smatraju da je to stvar ili lice koje se osigurava, drugi - da je to interes, treći - rizik.⁹

Sušтина je, da je predmet osiguranja dobro za čije su optimalno postojanje ugovorne strane zainteresovane. Kao takav predmet osiguranja je ono čemu se polisom osiguranja pruža zaštita od mogućih rizika. Prema tome predmet osiguranja je bitan element ugovora o osiguranju. On predstavlja uslov za postojanje i validnost ugovora o osiguranju. Kao takav mora biti jasno naznačen i nedvosmisleno indetifikovan u polisi osiguranja.

Još jedna ne manje važna karakteristika predmeta osiguranja je što on predstavlja jedno od važnih mjerila za podjelu cijelokupne osiguravajuće djelatnosti na lična i imovinska osiguranja.

3.7 PODJELA OSIGURANJA

Podjela osiguranja se može izvršiti po mnogobrojnim kriterijumima. Podjele osiguranja koje postoje u teoriji i praksi daju doprinos efektivnijem izučavanju i lakšim obavljanjem u praksi. Ona se mogu podijeliti u više kriterijuma. Dvije najznačajnije su:

- prema predmetu osiguranja i
- prema nastanku.

Podjela osiguranja premapredmetu osiguranja - to je ujedno i najčešća podjela osiguranja a obuhvata: *životno osiguranje i neživotno osiguranje*.

Životno osiguranje je vrsta osiguranja kod koje je predmet osiguranja lično dobro kao što su život, zdravlje i integritet lica pa se njegova vrijednost adekvatno ne može iskazati u novcu, pa se tako ni štete koje nastaju, ne mogu iskazati u novcu. Kod osiguranja lica cilj nije naknada štete, već isplata ugovorene novčane sume ili njenog procenta shodno stručnoj procjeni nakon nastupanja osiguranog slučaja na osnovu uplaćenih premija.

Neživotno osiguranje odnosno osiguranje imovine, predmet osiguranja je materijalno dobro čija se vrijednost može novčano iskazati i samim tim se i materijalne štete koje nastaju takodje se izražavaju u novcu. Kod osiguranja imovine cilj osiguranja je naknada štete u odgovarajućem novčanom iznosu. Ne može se osigurati stvar na iznos koji je veći od vrijednosti osigurane stvari. Kod isplate šteta mora se uvažavati princip obeštećenja. Po tom principu, iz osiguranja se ne može naplatiti više od iznosa štete koja je nastala.

Podjela osiguranja prema nastanku - Svaka država svojim propisima odlučuje koja će osiguranja utvrditi kao obavezna. Prema nastanku osiguranje se dijeli na:

- **Obavezna osiguranja**
- **Dobrovoljna osiguranja.**

⁹ Miloš Trifković Milić Simić Veljko Trivun, 2004..g., Poslovno pravo ugovori vrijednosni papiri i pravo konkurencije, Sarajevo, str. 284

Obavezna osiguranja - Sva osiguranja su u početku bila dobrovoljnog karaktera. Kasnije se, radi zaštite oštećenih lica sve više utvrđivala obaveza zaključenja osiguranja.¹⁰ Ovakva osiguranja se zaključuju na osnovu zakona, nezavisno od volje učesnika u osiguravajućem odnosu.

Zakonom se može ustanoviti obavezno osiguranje od rizika koji ugrožavaju treće lica i od rizika koji predstavljaju opštu opasnost. U načelu, sva obavezna osiguranja se odnose na osiguranje od odgovornosti sa ciljem da se zaštite interesi trećih lica, koja mogu pretrpjeti veću štetu bez njihove krivice. Osiguranje od odgovornosti specifičan je oblik imovinskog osiguranja. Obaveza za osiguravača nastaje ako se ostvari događaj pokriven uslovima osiguranja koji je prouzrokovao štetu trećoj osobi za koju je odgovoran osiguranik.

Prema zaključenom ugovoru osiguravač je dužan naknaditi pretrpljenu štetu, a korisnik se ne može naplatiti više nego što iznosi visina pretrpljene štete.

Najznačajnije je obavezno osiguranje od autoodgovornosti odnosno od odgovornosti automobilista. Druga obavezna osiguranja su, npr. osiguranje od odgovornosti advokata, javnih izvršitelja, notara, revizora, vlasnika postrojenja koja mogu dovesti do ekoloških šteta i druga. Obavezna osiguranja prisutna su u svim zemljama svijeta, pokrivajući, srazmjerno mali dio ukupnog osiguranja.

Osiguranje od odgovornosti u saobraćaju nije isključivo interes vlasnika vozila koji žele zaštitu od rizika odgovornosti, ono je i svojevrstan instrument zaštite širih društvenih interesa.

Kod ugovora o osiguranja koji se zaključuju po sili zakona, autonomija volje kod ugovornih strana je znatno ograničena.¹¹ Ugovorne odnose u ovim tipovima ugovora o osiguranju regulišu imperativne norme. U obaveznim osiguranjima za razliku od dobrovoljnog osiguranja broj normi koje osiguravač mora da poštuje mnogo je veći.

Minimalna suma kod svih osiguranja odgovosti u saobraćaju, na koju se zaključuje osiguranje utvrđena je zakonom. Tako da je kod svih osiguravača minimalna premija ista, sume osiguranja i uslovi osiguranja su takodje isti.

Dobrovoljna osiguranja - Dobrovoljna osiguranja osiguranik zaključuje bez pravne obaveze, a obavezna propisuje zakon. Kod onih osiguranja čije se zaključenje propisuje zakonom mnogo je manja sloboda osiguravača da propisuje bitne elemente ugovora, odnosno interes osiguravača ne dopušta nikakve izmjene.

U Crnoj Gori obavezna osiguranja, odnosno njihovu regulativu propisuje Nacionalni biro osiguravača Crne Gore, koji je nadležan za praćenje sprovođenja propisanih normi.

Zakon o sigurnosti pomorske plovidbe¹² u članu 33 propisuje postojanje dokaza o obaveznom osiguranju. Navedi član glasi:

“Crnogorski brod od 300 BT ili više, osim ratnih brodova, pomoćnih ratnih brodova ili javnih plovnih objekata koji su u državnoj svojini mora da ima potvrdu o osiguranju odgovornosti za pomorska potraživanja u skladu sa međunarodnom konvencijom o

¹⁰ Jasna Pak, Pravo osiguranja Beograd 2011, str. 35

¹¹ Jasna Pak, Pravo osiguranja Beograd 2011. g., str. 75

¹² „Sl. list CG“, broj 62/2013

ograničenju odgovornosti za pomorska istraživanja iz 1976, do iznosa osiguranja utvrđenih Protokolom iz 1966 na tu Konvenciju.

Osiguranje iz stave 1 ovog člana može biti sa ili bez franšize, prema vrsti pokrića članica Međunarodne grupe P&I klubova ili druge odgovarajuće finansijske garancije (garancije banke ili druge slične finansijske institucije).

Potvrda iz stave 1 ovog člana sadrži sljedeće podatke:

- 1) ime broda, njegov IMO broj i luku upisa;
- 2) ime brodara ili drugog lica odgovornog za vođenje broda;
- 3) vrstu i rok osiguranja;
- 4) naziv i sjedište lica koje je izvršilo osiguranje, kao i mjesto gdje je osiguranje zaključeno.

Potvrda iz stavova 3 ovog člana mora biti izdata ili prevedena na engleskom ili francuskom ili španskom jeziku.

Strani brod koji ispunjava uslove iz stave 1 ovog člana i koji namjerava da uplovi u crnogorsku luku ili da pristine uz nepomični pomorski objekat u teritorijalnom moru Crne Gore dužan je da ima potvrdu iz stave 1 ovog člana.

Ako se inspekcijским nadzorom ili uvidom u brodske isprave ili na osnovu informacije dobijene od države članice Evropske unije utvrdi da brod nema potvrdu iz stave 1 ovog člana, Lička kapetanija može zabraniti uplovljavanje broda ili izdati nalog za isplovljenje broda, o čemu obavještava Evropsku komisiju, države članice Evropske unije i državu zastave broda”.

Dobrovoljna osiguranja predstavljaju najstariju vrstu osiguranja prema tipu nastanka osiguranog pokrića. To su ona osiguranja koja osiguranik ili ugovarač zaključuje ugovor o osiguranju bez pravne obaveze, odnosno, to su ona osiguranja kod kojih potencijalni osiguranik ima pravo izbora - da li da se osigura ili ne.

Karakteristika dobrovoljnih osiguranja je i sloboda osiguravajućih društava da sama kreiraju uslove osiguranja u skladu sa aktuarskim procjenama i štetnim rezultatom pojedine vrste osiguranja. Kod ovih vrsta osiguranja osiguravač mora da poštuje samo imperativne norme ugovora o osiguranju (npr. ništava je odredba ugovora o gubitku prava naknade iz osiguranja uslijed neprijavlivanja osiguranog slučaja u zakonskom ili ugovorenom roku; zaključivanje ugovora na život lica mlađeg od 14 godina; osiguranje rizika koji je nastao namerno i drugo).

3.8 OBLICI OSIGURANOG POKRIĆA

Danas u praksi osiguravajućih društava postoji više vrsta obima osiguravajućeg pokrića materijalne imovine i zaliha osiguranika. Zavisno od vrste i uslova osiguranja osigurano pokriće materijalne imovine može biti:

- Svotno osiguranje;
- Osiguranje na prvi rizik;
- Osiguranje na novo nabavnu vrijednost;
- Osiguranje na ugovorenu vrijednost.

Svotno osiguranje ili klasično osiguranje je vid osiguranog pokrića kod kojeg je glavna karakteristika nepromjenjivost sume (svote) osiguranja tokom cijelog vremena trajanja ugovora o osiguranju. Tako, ako osiguravamo kuću čija je građevinska vrijednost shodno

stručnoj procjeni 20 000 €, i u kontinuitetu obnavljamo polisima već 5 godina, (a ugovarač osiguranja nije obavijestio osiguravača o značajnijoj investiciji u njoj) suma osiguranja na svim polisima ostaće nepromijenjena.

Pod uslovom da nema inflacije, ovakav vid osiguranog pokrića veoma je pogodan kako za osiguranika tako i za osiguravača. U slučaju nastupanja osiguranog slučaja lako se određuje naknada.

Kada osiguranik zatraži bilo koju promjenu koja za posljedicu ima izmjenu sume osiguranja u obavezi je da je pismeno uputi osiguravaču. Kako je suma osiguranja fiksna, ona se isključivo može promijeniti samo zaključenjem novog ugovora ili aneksom postojećeg ugovora o osiguranju tokom trajanja prvog ugovora.

Osiguranje na prvi rizik je vid osiguranog svotnog pokrića koji se primjenjuje u dva slučaja. Prvo, u slučajevima kada je evidentno da štetni događaj neće prouzrokovati oštećenje svih stvari, ili kada je evidentno da štetni događaj neće prouzrokovati nestanak svih osiguranih stvari.

Tako, kod prvonavedene situacije može se uzeti izliv vode iz vodovodnih i kanalizacionih cijevi kao dopunska opasnost kod osiguranja od požara. Bez obzira na to koliki bio njegov intenzitet tečnosti, izliv neće dovesti do toga da cijeli objekat bude uništen, nego će štete nastati na podovima, plafonima, dijelu opreme i slično. Zato se kod osiguranja za izliv vode obično uzima oblik osiguranog pokrića na prvi rizik.

Primjer druge situacije može se navesti kod osiguranja od provalne kradje. U praksi se obično ne može dogoditi slučaj da lopovi iz osiguranog objekta iznesu baš svu popisanu opremu. Više je vjerovatno da će uzeti samo ono najvrijednije.

Zajedničko za oba oblika je, da je očekivana šteta znatno manja od vrijednosti osiguranih stvari na mjestu osiguranja. U takvim slučajevima se primjenjuje svota prvog rizika, ili osiguranje na prvi rizik. Suma osiguranja na prvi rizik je procijenjena, predviđena šteta koja bi se mogla dogoditi, a koja je u svakom slučaju manja od vrijednosti osiguranih stvari. Visina ovako određene sume osiguranja je osnovica za obračun premije.

Kod osiguranog pokrića na prvi rizik ne primjenjuju se odredbe o podosiguranju prilikom obračuna naknade štete. Visina naknade kod ovakvog pokrića se određuje jednostavno. Osiguravač će sve naknade manje od sume (svote) prvog rizika isplaćivati u cijelosti, a one koje su jednake ili veće od osigurane sume isplatiti će samo do visine sume prvog rizika.

Važna karakteristika ovakvog osiguranog pokrića je da se isplata po ovom obliku osiguranog pokrića ne može "iscrpiti" tokom trajanja osiguranja.

Osiguranje na novonabavnu vrijednost je vid osiguravajućeg pokrića kod kojeg se kao osnovica za obračun uzima novonabavna vrijednost osigurane imovine. Ovo je oblik osiguravajućeg pokrića kod kojeg vrijede odredbe o podosiguranju. Imajući to u vidu kod osiguranja na novonabavnu vrijednost važno je realno utvrditi novu vrijednost osigurane imovine pri ugovaranju osiguranja koja će kao suma osiguranja biti i osnovica za obračun premije.

Kriterijum po kome se utvrđuje novonabavna vrijednost neke imovine najčešće je račun koji se izdaje prilikom kupovine predmeta imovine koja se osigurava. Pojam imovina ne odnosi se isključivo na nepokretnosti, već je to sva ona pokretna i nepokretna imovina na koju osiguravač polaže zakonsko pravo.

Kada osiguranik ne posjeduje račun predmeta osiguranja osnovica za obračun se određuje putem službenog kataloga. Novonabavna vrijednost predmeta osiguranja nipošto nije ugovorena vrijednost koju će osiguravač biti dužan isplatiti u slučaju nastanka totalne štete na osiguranom predmetu. Obaveza osiguravača odnosno gornji limit osiguravačeve obaveze jeste tržišna vrijednost predmeta osiguranja, što je u skladu s osnovnim načelom imovinskih osiguranja po kome niko ne može izvući koristi iz osiguranja, jer ono obezbjeđuje isplatu naknade.

Kod osiguranja na novonabavnu vrijednost visina naknade utvrđuje se u zavisnosti od vrijednosti osigurane stvari na dan dešavanja osiguranog slučaja i u zavisnosti od stanja osigurane imovine. U slučaju da je došlo do uništenja osigurane imovine osiguravač se obavezuje da isplati naknadu prema novoj vrijednosti osiguranog predmeta u vrijeme nastanka osiguranog slučaja koja je umanjena za iznos amortizacije. U slučaju oštećenja osigurane imovine osiguravač snosi obavezu isplate naknade u visini troškova popravke potrebne da se osigurani predmet na dovede u stanje u kojem je bio prije oštećenja.

Osiguranje na ugovorenu vrijednost je vid osiguranog pokrića koje mogu zaključiti pravna lica koje uredno vode propisano knjigovodstvo o materijalnoj imovini. Osiguranje na ugovorenu vrijednost se primjenjuje u praksi kod osiguranja od opasnosti požara i nekih drugih opasnosti ili kod osiguranja mašina od loma i nekih drugih opasnosti. Stvari se osiguravaju na stvarnu vrijednost bez odredbi o podosiguranju, ali najviše do iznosa osiguranja odnosno limita pokrića koji se dobije tako da se revalorizovana nabavna vrijednost na početku osiguranja uveća za koeficijenta rasta cijena industrijskih proizvoda do dana nastanka osiguranog slučaja za svaku stvar pojedinačno. Kod ovakvog oblika osiguranog pokrića minimalna vrijednost se određuje kao podloga za obračun premije. Ona je knjigovodstvena revalorizovana nabavna vrijednost na dan 31.12. prethodne godine, za godinu u kojoj se osiguranje zaključuje.

Navedene podatke je ugovarač osiguranja dužan dostaviti osiguravaču nakon predaje godišnjeg izvještaja mjerodavnom tijelu, a najkasnije u roku od 60 dana. Ako ih ugovarač ne dostavi u navedenom roku, osiguravač može obaviti privremeni obračun premije.

3.9 OSIGURANJA PREMA STEPENU OSIGURAVAČEVOG POKRIĆA

Kod zaključenja ugovornih osiguranja, ugovorne strane sporazumno određuju stepen osiguravačevog pokrića. U trenutku nastupanja osiguranog slučaja nastaje obaveza na strani osiguravača prema odredbama ugovora o osiguranju odnosno prema polisi osiguranja. Tako se osiguravač obavezuje da će nadoknaditi pretrpljenu štetu ugovaraču odnosno korisniku osiguranja.

Kod imovinskih osiguranja (automobila, stambenog objekta, stvari domaćinstva i dr.), suma osiguranja ne mora imati uvijek istovjetnu vrijednost stvarnoj vrijednosti osiguranog

predmeta. Sva osiguranja imovine, prema stepenu pokrića osiguravača može biti osigurana na realnu vrijednost, na veću vrijednost od stvarne i na manju vrijednost. Prema stručnoj terminologiji kod osiguranja prema stepenu osiguravačevog pokrića imovine razlikujemo nadosiguranje, podosiguranje i osiguranje na realnu vrijednost.

Nadosiguranje i podosiguranje imovine je po zakonu zabranjeno, međutim ono u praksi ipak postoji. Za svaki od takvih slučajeva pravo osiguranja poznaje posebna pravila za određivanje visine naknade iz osiguranja.

Nadosiguranje je stepen osiguravačevog pokrića kada je suma osiguranja iz ugovora o osiguranju iz bilo kojih razloga i u bilo koje vrijeme veća od stvarne vrijednosti osigurane stvari. Do nadosiguranja u praksi najčešće dolazi iz dva razloga. Prvi slučaj je, kada se zaključi ugovor o osiguranju, i ugovori veća suma osiguranja od stvarne vrijednosti osigurane stvari. Drugi slučaj je, kada u momentu zaključenja ugovora, ili u slučajevima kada je za vrijeme trajanja ugovora osiguranja došlo do umanjenja njene vrijednosti bez dešavanja osiguranog slučaja.

Po Zakonu o obligacionim odnosima, obje ugovorne strane moraju biti savjesne pri sklapanju ugovora, i davanju relevantnih informacija pa shodno tome i utvrđivanju sume osiguranja. Do nadosiguranja može tako doći i pod uslovima savjesnosti obje ugovorne strane prilikom zaključenja osiguranja.

Ako je ugovorena suma osiguranja veća od vrijednosti osigurane stvari, a pri tome nijedna ugovorna strana nije postupila nesavjesno, ugovor ostaje na snazi, iznos osiguranja se snižava do iznosa stvarne vrijednosti osigurane stvari, i premija se tada srazmjerno smanjuje. Ukoliko je do nadosiguranja došlo za vrijeme trajanja ugovora o osiguranju, svaka ugovorna strana ima pravo na odgovarajuće sniženje sume osiguranja, odnosno premije. Pravo na sniženje počinje od dana kada je zahtjev za sniženje podnijet drugoj strani. Osnovna pretpostavka za sniženje sume osiguranja je dokaz da je osigurana stvar nadosigurana i po pravilu se ovo dokazuje procjenom osigurane stvari.

Obostrani interes ugovornih strana je da se nadosiguranje u koliko do njega dodje koriguje. Interes osiguravača se ogleda u otklanjanju mogućnosti plaćanja veće naknade u slučaju nastanka osiguranog slučaja, dok je interes ugovarača osiguranja je u neplaćanju uvećane premije.

U slučaju da je nadosiguranje zaključeno sa ciljem prevare, druga ugovorna strana može zahtijevati poništenje takvog ugovora o osiguranju. Ovakva sankcija je sasvim opravdana jer bi u slučaju nadosiguranja osiguranik ostvarenjem osiguranog slučaja mogao ostvariti veću naknadu od nastale štete. Isto tako ugovarač osiguranja može tražiti poništenje ugovora o osiguranju, zbog nesavjesnosti osiguravača i određivanja veće sume osiguranja u cilju naplate veće premije od ugovarača.

Podosiguranje je oblik osiguravačevog pokrića kod kojeg je u vrijeme zaključenja ugovora o osiguranju vrijednost osigurane stvari bila veća od osigurane sume. Ako je pri zaključenju osiguranja ugovoreno da odnos između vrijednosti osigurane stvari i osigurane sume nema značaja za utvrđivanje visine štete, u slučaju nastanka štete naknada se isplaćuje do iznosa osigurane sume.

Podosiguranje predstavlja nedovoljnu ili nezadovoljavajuću osiguravajuću zaštitu. U slučaju da dodje do podosiguranja osiguravač će naplatiti i manji iznos premije od ugovarača koji je proporcionalan umanjenoj sumi osiguranja. U slučaju dešavanja osiguranog slučaja, osiguravač će naknaditi samo dio štete, na cijeli iznos prema pravilu proporcije. To znači da će korisnik osiguranja dobiti samo dio naknade od ukupne štete srazmjerni iznosu postotaka prijavljenog iznosa osigurane sume u odnosu na stvarnu sumu potraživanja.

Osiguranje na stvarnu vrijednost je oblik osiguravačevog pokrića kod kojeg je procijenjena vrijednost osigurane stvari određena na njenu stvarnu vrijednost. Zakon o obligacionim odnosima¹³ propisuje da iznos sume osiguranja ne može biti veći od štete koju je pretrpio osiguranik nastupanjem osiguranog slučaja. Kod osiguranja na stvari vrijednost naknada osiguranja koju dobije osiguranik biće jednaka visini štete koju je pretrpio. Osiguranje na stvarnu vrijednost je istovremeno interes i osiguravača i ugovarača osiguranja.

3.10 FAKTORI KOJI UTIČU NA VISINU OBEVEZE OSIGURAVAČA

Visina naknade iz ugovora o osiguranju, na koju ima pravo oštećena strana, prilikom nastupanja osiguranog slučaja treba, da bude jednaka iznosu koji joj je potreban da se vrati u finansijsko stanje u kojem je bila prije nastupanja gubitka. Kad je u pitanju šteta na imovini, iznos naknade na koju oštećena strana ima pravo jednak je iznosu troškova popravke ili, ako popravka nije ekonomična, iznosu potrebnom za zamjenu imovine. Ukoliko je neophodna zamjena imovine, iznos naknade utvrđuje se na osnovu tržišne vrijednosti imovine prije nastupanja osiguranog slučaja.

Nakon nastupanja osiguranog slučaja obaveze za osiguravača po osnovu ugovora o osiguranju od odgovornosti uglavnom je uslovljen faktorima izvan ugovora. Osiguravač ne bi trebao da plati više nego što je ograničeno definisanim limitima pokrića, niti više od iznosa koji je potreban da se namiri gubitak oštećene treće strane.

Većina sporova oko isplaćivanja naknade iz osiguranja o odgovornosti za gubitak osiguranog predmeta rješava se vansudskim putem. Tada se sporovi rješavaju pregovaranjem između osiguravača i oštećene treće strane, odnosno pregovaranjem njihovih pravnih predstavnika ili advokata.

U nekim slučajevima ipak nije moguće sporne situacije riješiti pregovorima. Kada se spor po pitanju odgovornosti rješava sudski, iznos naknade koji će platiti osiguravač jednak iznosu za koji sud odluči da predstavlja visinu gubitka oštećene treće strane.

Iznos naknade iz osiguranja na koju ima pravo lice kod tjelesnih ozljeda, uslovljeno je nizom elemenata, kao što su: neophodni troškovi liječenja uključujući i buduće troškove, vrsta pretrpljene ozljede, stepen prouzrokovanog invaliditeta i slično.

U slučaju smrti iznos naknade na koji zakonski zastupnik ili korisnik ima pravo zavisi od toga kako je nastupila smrt, odnosno da li je u pitanju smrt lica koje se borilo za preživljavanje ili lica koje je bilo zdravo.

¹³ „Sl. list CG“, broj 47/2008

4 OSIGURANJE PLOVILA

4.1 POJAM I DEFINISANJE PLOVILA

Termin plovilo ima široko značenje i obuhvata brod, tehnički plovni objekat, ploveće postrojenje, motorni čamac i drugi plovni objekat koji je osposobljen za plovidbu, i koji kao takav učestvuje u plovidbi. Plovila naše zakonodavstvo kao i Agencija za nadzor osiguranja Crne Gore razvrstavaju u slijedeće kategorije:

- Brod
- Motorni čamac - čamac
- Gliser
- Skuter
- Jahta
- Jedrilica

U Zakonu o sigurnosti pomorske plovidbe¹⁴ definisani su pojedini izrazi. U članu 2. stav 1. tačka 1. propisano je:

“Brod je plovni objekat namijenjen za plovidbu morem (putnički, teretni, tehnički plovni objekat, ribarski, javni ili naučno-istraživački) čija je dužina visa od 12 metara, i BT visa od 15 ili koji prevozi više od 12 putnika, osim ratnog broda”.

Motorni čamac je plovilo namijenjeno za plovidbu, koji nije brod ni jahta, dužine veće od 2,5 metara, sa ukupnom snagom pogonskih strojeva veće od 5 kW, osim čamaca koji pripadaju drugom plovnom objektu radi spašavanja ili obavljanja radova, koji se koriste za sportska takmičenja (kanui, kajaci, gondole i pedoline, daske za jedrenje i jahanje na talasima). Svaki motorni čamac se kreće pomoću mehaničkog pogonskog uređaja bilo ugrađenog ili vanbrodskog.

Gliser je posebna vrsta motornog čamaca koja pomoću oblika trupa i mehaničkog pogonskog uređaja glisira po površini vode. U načelu, gliseri su sva ona plovila koji imaju motore snage veće od 10 KW, i trup pogodan za brzu plovidbu.

Skuter je rekreaciono plovilo za jednu do četiri osobe sa motorom koji mu omogućava glisiranje ili lebdenje nad vodom.

Jahta je vrsta plovila koje služi za sport i razonodu, čija je dužina od 7.5 metara do 24 metra. Ukupna snaga ugrađenih pogonskih uređaja je 110 KW ili veća, čija je dužina od 12 do 24 metra bez obzira na snagu i vrstu pogonskog uređaja i čija konstrukcija i oprema omogućavaju duži boravaka na moru. To je plovni objekat za razonodu, sport i rekreaciju.

Jedrilica je plovilo posebne konstrukcije koja se dijelom ili potpuno pokreće jedrima. Jedrilica je tip plovila koji se sastoji od trupa, jednog ili više jarbola i konopa. Po konstrukciji trupa jedrilice se mogu podijeliti na jednotrupne, katamarane, trimarane.

¹⁴ „Sl. list CG“, broj 62/2013

4.2. OPŠTI USLOVI ZA OSIGURANJE PLOVILA

Osiguranje plovila obavlja se na osnovu uslova osiguranja. U praksi, sklapanjem ugovora o osiguranju, unaprijed se prihvataju sve odredbe, uslovi koji su unaprijed navedeni u formularu ugovora.

Zakon o obligacionim odnosima propisuje obaveznu listu ugovornih klauzula koje se primjenjuju prilikom sklapanja ugovora. Ugovorne strane prihvataju pojedine klauzule propisane Zakonom uvodeći ih u svoje ugovore. Samim tim, prilikom sklapanja ugovora svakog pojedinačno, nije potrebno stalno preispitivati sadržaj ugovora, dovoljno je da se ugovorne strane pozovu na odredbe istih. Ovdje se radi o većem broju ugovornih odredaba koje se mogu primjeniti na veći broj ugovora.

Sklapanjem ugovora o osiguranju, uslovi osiguranja postaju dijelom njegovog sadržaja.

Opšti uslovi osiguranja moraju biti u saglasnosti sa zakonskim odredbama. Značaj ovih odredbi je u tome što oni moraju biti objavljeni na uobičajan način, a predstavljaju obavezu za ugovornu stranu, samo ako su joj bili poznati ili ako su joj morali biti poznati u vrijeme zaključenja ugovora. Odstupanje od odredaba opštih uslova mora biti posebno ugovoreno, mora se unijeti u polis osiguranja i to najčešće na osnovu podataka iz posebnih standardizovanih obrazaca, upitnika koje društva osiguranja razvijaju za svaku vrstu osiguranja.

U slučaju nepoštovanja odredaba opštih uslova, Zakon o obligacionim odnosima propisuje sankciju – ništavost ugovora, odnosno, takav ugovor ne propizvodi pravno dejstvo, pa se smatra kao da ugovor nije ni zaključen.

Sklapanje ugovora primjenom opštih uslova osiguranja ima mnogobrojne prednosti, ali treba imati na umu i da primjenom ovakve tehnike ugovaranja sadržaj ugovora diktira ekonomski jača strana – u ovom slučaju društva za osiguranje.¹⁵

4.3. KASKO OSIGURANJE

Većina stručnih izraza iz struke osiguranja dolazi iz pomorskog osiguranja pa tako i riječ kasko. Riječ kasko je španskog porijekla, i obično se prevodi kao: ladja bez tovara ili trup broda. Nekada je brodski prevoz bio jedini način transporta velikih količina roba, i kako je za te vrste transporta u to doba postojao najveći rizik. Trgovci su bili izloženi velikom riziku i često gubili veliki dio imovine. Imućni pojedinci počeli su se baviti osiguranjem i to ne samo brodova, već i tereta koji su ti brodovi prevozili. Ti su ljudi začetnici onoga što danas nazivamo osiguravajućim društvom.

Prilikom navodjenja podjela osiguranja istakli smo jednu od osnovnih podjela koja se vrši prema predmetu osiguranja na neživotna i životna osiguranja. Kasko osiguranje je vrsta

¹⁵ Magdalena Zeko, Osiguranje plovila, Zbornik Pomorskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, 2015.g., str. 128.

neživotnog osiguranja odnosno imovine, koje se zaključuje na dobrovoljnoj osnovi između ugovarača osiguranja i osiguravača.

Budući je kasko osiguranje po načinu osiguranja dobrovoljna vrsta osiguranja, uslove za kasko osiguranje i premijski sistem za kasko osiguranje plovila ne propisuje Agencija za nadzor osiguranja. Uslove i tarife propisuju i određuju sami osiguravači. Prilikom propisivanja uslova i tarifa oni vode računa da ti uslovi budu u skladu sa odredbama Zakona o obligacionim odnosima. Osiguravajuće kuće tako nude različite pakete kasko osiguranja za motorne čamce, glisere, jahte, skutere, jedrilice kao i mala plovila bez motornog pogona.

Kasko polisa osiguranja pruža zaštitu samom plovilu, i omogućava naknadu štete bilo u slučajevima ako krivica za nastalu štetu leži na osiguraniku ili je oštećenje prouzrokovala vremenska nepogoda ili vanredne, nepredvidjene okolnosti. Prema tome, ova vrsta osiguranja pokriva osiguranje određenog prevoznog sredstva.

Polisa kasko osiguranja plovila pruža apsolutnu sigurnost naknade štete prilikom nastanka osiguranog slučaja i ima široko pokriće, međutim ono u našoj zemlji, još uvek nije dovoljno razvijeno.

4.4. PREDMET OSIGURANJA

Opšti uslovi kasko osiguranja plovila odnose se na veću raznolikost pojma predmeta osiguranja nego što je to slučaj kod drugih transportnih sredstava. Kod pomorskog kasko osiguranja najopštenitije se predmet osiguranja određuje kao plovilo.

Predmet osiguranja kasko plovila je plovilo sa obaveznom opremom, odnosno pogonskim motorom, jedrima ako ih posjeduje i dodatnom opremom plovila koja je navedena u polisi. Pojedini djelovi plovila kao što su trup, motor, obavezna i dodatna oprema moraju biti posebno navedeni i indetifikovani u polisi. Shodno tome, za svaki dio plovila mora biti posebno određena suma osiguranja, ako se drugačije ne ugovori.

Kasko se može osigurati isključivo plovilo koje je po važećim propisima o registraciji plovnih objekata mora biti upisano u Registar plovnih objekata Crne Gore. Plovilo je pokriveno osiguranjem dok ima važeću ispravu o sposobnosti za plovidbu i dok je upisano u Registar.

Polisom pomorskog kaska se mogu osigurati plovila koja se koriste za sport i razonodu, u koliko drugačije polisom ne ugovori. Plovilo koje se osigurava kao takmičarsko mora biti posebno navedeno u polisi.

Predmet osiguranja kasko plovila mogu biti ne samo jahte, gliseri, jedrilice nego i mala plovila. Za ovakve vrste plovila nije potrebno da budu upisana u Registar, kao ni posjedovanje važeće isprave o sposobnosti za plovidbu, jer oni po važećim propisima ne moraju imati takve isprave.

Radio stanice, radari i druga navigaciona u oprema osiguranog plovila ako nisu u vlasništvu osiguranika, u koliko nisu predmet posebnog ugovaranja ne smatraju se osiguranima.

4.5. POKRIĆE OSIGURANJA

Pomorskim kasko osiguranjem obuhvaćeni su uglavnom oni djelovi plovila koji su potrebni za pogon i upotrebu plovila kao što su: trup plovila, kormilo, jarboli i ostala obvezna oprema koja je potrebna za normalnu plovidbu uključujući pogonski stroj, opremu i uređaje za spašavanje, uobičajeni alat i drugu opremu.

Polisa kasko plovila pokriva štete zbog fizičkog gubitka ili oštećenja koje nastane na osiguranom plovilu kako tokom plovidbe tako i tokom boravka u ljetnom ili zimskom spremištu. Također pokriva štete nastale tokom raspreme, tokom uobičajenih boravaka u marini, ili u brodogradilištu radi održavanja, servisiranja ili popravki uključujući izvlačenje ili vadjenje odnosno porinuće ili spuštanje plovila u svim navedenim slučajevima i tokom prevoza i premještanja po kopnu u mjestu izvlačenja i spuštanja u more ili vodu.

Osigurano plovilo je pokriveno osiguranjem dok plovi u granicama plovidbe navedenim u knjižici plovila ili u sličnoj službenoj ispravi plovila.

Polisa osiguranja kasko plovila pruža veoma široki obim pokrića. Pokriće pomorskog kaska ugovorenim u polisi plovilo je osigurano od brojnih rizika, nabrojaćemo samo neke, budući da svaki osiguravač pruža različito pokriće :

- plovidbene nezgode kao što su: sudar, udar, nasukanje, udar u dno, potonuće i drugi vanredni spoljni događaj koji je u vezi sa plovidbom
- udara groma
- požara
- elementarne nepogode, uključujući poplavu i plimni talas
- zemljotresa
- vulkanske erupcije
- eksplozije na plovilu i izvan njega
- udara kopnenog prevoznog sredstva i pad letilice ili njenih dijelova, ili nekih drugih predmeta što padnu na osigurano plovilo
- poslijedica skrivene mane i zamora materijela u trupu motorima i opremi ali se isključuje poravka ili izmjena materijala, opreme ili dijela na kome je utvrđena mana ili zamor materijela
- kradje ili otmice cijelog plovila
- neovlašćene posluge plovilom
- provalne kradje, razbojništvo, piratstvo
- štetnih postupaka trećih lica iz obijesti i štete prouzrokovane namjerom i nepažnjom trećih lica, ali nijesu pokriveno štete uslijed zlonamjernog odnosno obijesnog ponašanja osoba koje su na plovilu.

U zavisnosti od odabrane širine pokrića kasko osiguranjem plovila su pokriveno:

- **Puno pokriće:** Ovaj vid osiguranja pokriva štete nastale zbog potpunog gubitka kao i štete zbog djelimičnog gubitka ili oštećenja osiguranog plovila. Ovim obimom osiguranja pokriveno su troškovi koji su nastali uslijed spašavanja, kao i troškovi nastali neposredno zbog nastanka osiguranog slučaja, troškovi utvrđivanja i likvidacije šteta kao i nagrade za spašavanje.

- **Potpuni gubitak:** Ovaj vid osiguranja pokriva štete nastale zbog potpunog gubitka kao i sa tim povezani troškovi spašavanja. Također su pokriveni troškovi nastali neposredno zbog nastanka osiguranog slučaja, troškovi utvrđivanja i likvidacije šteta, kao i nagrade za spašavanje plovila.

Kod kasko osiguranja malih plovila pokriven je samo potpuni gubitak. Kradja kod malih plovila može biti pokrivena isključivo ako je plovilo smješteno u zatvorenom prostoru, odnosno ako je plovilo lancem prikačeno za neki fiksni objekt.

4.5.1. POTPUNI GUBITAK PLOVILA

Pod potpunim gubitkom plovila podrazumijeva se gubitak plovila sa motorom i pripadajućom opremom kao i gubitak trupa osiguranog plovila koji je nastao uslijed potonuća bez mogućnosti izvlačenja. Pod pojmom potpuni gubitak također se podrazumijeva uništenje, nestanak ili trajno oduzimanje cijelog plovila.

Ukoliko dodje do uništenja ili gubitka samog trupa ili samog uništenja motora ili obavezne opreme takvo oštećenje se ne smatra gubitkom plovila. Ukoliko plovilo pretrpi takav vid oštećenja da se ono više ne može popraviti, odnosno da uslijed oštećenja prestane biti stvar određene vrste, takvu štetu svrstavamo u stvarni potpuni gubitak.

U slučaju dešavanja osiguranog slučaja kada je potpuni gubitak plovila neizbježan, ili ako troškovi za spašavanje prelaze ukupnu sumu osiguranja takav vid gubitka plovila se smatra izvedenim potpunim gubitkom. Ako plovilo pretrpi oštećenje takve vrste ili obima da je cijena opravake skuplja od vrijednosti čitavog plovila, tada je došlo do izvedenog gubika plovila. Kada dodje do ovakvog osiguranog slučaja osiguranik može tražiti naknadu iz osiguranja kao da je riječ o potpunom gubitku.

Ako osiguravač udovolji podnesenom osiguranikovom zahtjevu, dužan je nadoknaditi štetu u visini sume osiguranja koja je naznačena u polisi, ali ne više od stvarne vrijednosti osiguranog plovila. Naknada se procijenjuje prema vrijednosti plovila neposredno prije nastanka štetnog događaja koja se potom umanjuje za vrijednost spašenih djelova.

Ukoliko dodje do kradje ili drugog oblika protivpravnog otudjenja plovila, osiguravač je dužan isplatiti naknadu tek po isteku roka od tri mjeseca. Rok teče od dana kada je osiguranik kradju ili drugi oblik protivpravnog otudjenja plovila prijavio nadležnom organu policije.

Ako se osigurano plovilo pronadje, a u međuvremenu je za njega već isplaćena naknada iz osiguranja, osiguranik plovilo može preuzeti i zadržati. Tada je osiguranik dužan da primljenu naknadu iz osiguranja vrati osiguravaču.

Isplatom naknade iz osiguranja zbog potpunog gubitka, na osiguravača prelaze sva prava koja osiguranik ima na osiguranom plovilu, osim ako se osiguravač tih prava ne

odrekne.¹⁶Pa shodno tome u koliko je osigurano plovilo pronadjeno uništeno, ili oštećeno obaveza osiguranika je tada da vrati primljenu naknadu osiguravaču umanjenu za iznos utvrđene štete na osiguranom plovilu.

Ako osiguranik ne preuzme pronadjeno osigurano plovilo, osiguravač može da organizuje njegovu prodaju kako bi namirio isplaćenu naknadu. Osiguranikova dužnost tada je da sa kupcem, koji je kupio osigurano plovilo posredstvom osiguravača zaključiti prodajni ugovor na cijenu postignutu prodajom. Tada osiguranik mora novac od prodaje plovila do visini naknade štete ustupiti osiguravaču.

4.5.2. DJELIMIČNI GUBITAK ILI OŠTEĆENJE PLOVILA

Najvišu granicu obaveze osiguravača za nastalu štetu na osiguranom plovilu predstavlja ukupna suma osiguranja plovila. To je zbir suma osiguranja ugovorenih za pojedine dijelove plovila.

Kada dodje do oštećenja plovila koje je kasko osigurano, odnosno gubitka ili uništenja njegovih sastavnih djelova, osiguravač nadoknadjuje samo stvarne troškove popravke i dovodjenja plovila u prvobitno stanje, odnosno, dovodjenja u stanje kakvo je bilo neposredno prije nastanka štetnog događaja, bez odbitka amortizacije za nove djelove, osim, kod djelimičnih šteta na pogonskim i pomoćnim motorima, i opremi plovila ako su ti predmeti stariji od deset godina. U tom slučaju odbija se amortizacija od 10%, računajući troškove popravke uključujući i ugradjeni materijal.

U slučaju kada se zbog popravke ili zamjene djelova znatno poveća stvarna vrijednost plovila, naknada iz osiguranja se umanjuje za povećani dio stvarne vrijednosti koji je tako nastao.

Za izgubljene ili oštećene djelove kao i pripadajuću opremu plovila osiguravač će snositi naknadu do visine njihove stvarne vrijednosti u trenutku nastale štete. Pri tome se vodi računa da naknada iz osiguranja ne predje sumu osiguranja. Maksimalni iznos pokrića je naveden u polisi za taj dio ako je takva suma posebno navedena.

Kada je došlo do podosiguranja, pa je suma osiguranja navedena u polisi manja od stvarne vrijednosti plovila, ili njegovog dijela, osiguravač će naknaditi štetu u odnosu između sume osiguranja i stvarne vrijednosti predmeta osiguranja ili njegovog dijela.

Osiguranje ne pokriva nepopravljene djelimične štete ukoliko nijesu likvidirane do momenta naknadnog nastanka potpunog gubitka plovila. Takve štete će biti odbijene bez obzira jesu li to štete koje su obuhvaćene ugovorom o osiguranju ili ne.

4.6. TROŠKOVI SPAŠAVANJA

Troškovi spašavanja koji su nastali kao posljedica izbjegavanja same štete, ili neposredne opasnosti ili, zbog smanjenja već nastale štete nadoknadiće se iz osiguranja. Naknada takvih šteta će se isplatiti pod uslovom da su nastale štete učinjene razumnim

¹⁶http://www.lovcenosiguranje.co.me/img/uslovi_za_osiguranje_kaska_plovila.pdf (pristupljeno dana 15.07.16.)

postupcima, ili po odobrenju osiguravača, i ako su učinjeni u vezi rizika obuhvaćenih osiguranjem. Nezavisno o korisnom rezultatu spašavanja, ovako nastali troškovi nadoknadiće se iz osiguranja, čak i u slučaju kada zajedno sa naknadom štete premašuju sumu osiguranja za oštećeno plovilo. U tom slučaju sama naknada osiguranja za te troškove može biti veća od ukupne sume osiguranja za plovilo.

Svi osiguranikovi toškovi koji su direktno prouzrokovani nastankom osiguranog slučaja priznaju se isključivo ako su bili neophodni i razumni, a najviše do visine ukupne sume osiguranja za plovilo.

Šteta nastala pri spašavanja dugog plovila u nezgodi ili na plovilu pri pružanju pomoći nadoknadiće se nakon odbitka iznosa dobijenog iz naslova spašavanja i to bez primjene ugovorene odbitne franšize.

Troškovi nastali uslijed pregleda dna plovila poslije nasukanja, ako su učinjeni samo za tu svrhu i razumni nadoknadiće se iz osiguranja, i u slučaju da se utvrdi da plovilo nasukanjem nije pretrpjelo nikakvu štetu.

4.7. ISKLJUČENE ŠTETE

Isključene štete su one štete koje su nastale pod određenim okolnostima, a isključene su iz osiguranja. Po pravilima osiguranja to su u načelu štete koje su nastale uslijed namjere i neće se naknaditi, kao ni one koje su ugovorom izričito isključene.

Polisa kasko plovila pokriva široki obim rizika, ali kao svaka vrsta osiguranja propisuje određene okolnosti pod kojima osiguravač neće nadoknaditi nastale štete, a neke od njih su štete koje su nastale:

- Zbog grube nemarnosti ili zle namjere osiguranika, odnosno osobe koje se koristi plovilom uz osiguranikovu saglasnost, kao i osobaza za čije postupke oni odgovaraju po zakonu;
- Zbog istrošenosti, zapuštenosti, ili dotrajalost plovila, njegovog dijela ili opreme ili zbog uzroka koji nisu posljedica nekog osiguranog spoljnog događaja;
- Zbog krijumčarenja, zabranjene trgovine, krivolova, zabranjene plovidbe i sličnih protivprevnih radnji i stim u vezi, zaplijene, zaustavljanja i slično;
- Zbog ratnih rizika ili ratnih operacija i ratu sličnih događaja, zbog sabotaže, terorizma, zle namjere iz političkih pobuda itd.;
- Zbog neobavljanja konačne popravke ranijih šteta;
- Zbog činjenice da osiguranim plovilom da osiguranim plovilom upravlja osoba koja nema propisane dozvole za upravljanje ili zbog plovidbe izvan područja u kojim prema propisima ili odredbama iz dozvole za plovidbu ili slične isprave plovilo smije ploviti;
- Zbog manjkavog ili dotrajalog priveza - ispravan privez je privez sa osiguravajućim sidrenim napravama i sa primjerenom užadi, odnosno privez koji pri uobičajenim vremenskim uslovima za to područje ne dozvoljava plovilu da udari u dno u obalu ili druge plovne objekte privezane ili usidrene u njegovoj blizini;

- Zbog krcanja opasnog tereta, ako takav teret nije ukrcan u skladu sa odgovarajućim propisima;
- Zbog plavljenja plovila vodom ako plovilo na vezu ili sidrištu nije zaštićeno odgovarajućim pokrivačem;
- Zbog uzroka koji se mogu pripisati tegljenju, osim kada to nalažu pomorski običaji zbog dokazane nužne potrebe, pružanja nužne pomoći ili ako se tegljenje obavlja uz odobrenje osiguravača;
- Zbog rekonstrukcije ili dogradnje na plovilu, ako se izvode radovi koji bitno mijenjaju njegove osobine ili istisnu ili snagu motora;
- uslijed upravljanja plovnim objektom pod uticajem alkohola, opjnih droga ili drugih narkotika.
- Zbog pritiska ili djelovanja leda u zimskom skloništu, zbog ulubljenja plovila savijanja rebara i zbog sličnih šteta nastalih od udara leda u plovidbi osim ako su takve štete nastale pri spašavanju osoba ili imovine u opasnosti.

4.8. OGRANIČENJA KOD DJELIMIČNIH ŠETA

Osiguravač će naknaditi štetu kradje kod kasko osiguranja plovila, uz uslov, da su predmeti osiguranja u zatvorenom zaključanom prostoru u plovilu, ili zatvorenom i zaključanom spremištu na kopnu. Takodje osiguravač će naknaditi štetu ako su osigurana plovila opremljena odgovarajućim protivprovalnim uredjajima. Npr., jarboli, opute, pomoćni čamci, vesla kao i sva slična oprema osiguranog plovila moraju biti zaključani katancem ili privezani lancem ili sličnim užetom za čvrst i nepokretan dio plovila. Ukoliko osigurano plovilo ima pripadajući vanbrodski motor on mora biti pričvršćen na nepokretnom dijelu plovila i tako osiguran da ga bez upotrebe sile, odnosno provalne radnje ili obijanja niko ne može otudjiti.

Nastala oštećenja motora, električne instalacije broda, pripadajuće opreme ili vanbrodskog motora će biti naknadjena iz osiguranja u koliko je nastala šteta zbog pomorske ili saobraćajne nezgode. Takodje, ako uslijed nevremena dodje do potonuća, prevrnuća, ili ako dodje do nasukanja, požara, eksplozije, provalne kradje, loma jarbolnih križeva, sudara ili udara sa bilo kojim čvrstim plutajućim predmetom kao i zlonamjernim postupkom trećih lica nastale štete biće naknadjene iz kasko osiguranja plovila.

Osiguranjem je pokriven i gubitak pomoćnog čamca čak i onda kad to nije posljedica potpunog gubitka kasko osiguranog plovila. Osiguranjem nije pokrivena kradja pomoćnog čamca osim ukoliko je on bio pričvršćen na nepokretnom djelu plovila.

4.9. VIŠESTRUKO OSIGURANJE

Kao kod osiguranja movine, tako i kod kasko osiguranja plovila postoji situacija kada je isto plovilo istovremeno i od istih rizika osigurano kod dva (ili više) osiguravača. Kod višestrukog osiguranja osiguravači imaju pravo na potraživanje pune premije za sklopljeno osiguranje, nezavisno od toga je li dovišestrukog osiguranja došlo slučajno ili namjerno.

Ukoliko dodje do štete tada osiguranik može tražiti djelimičnu ili potpunu naknadu štete iz osiguranja od osiguravača po svom izboru, imajući u vidu da ukupno dobijene naknade od osiguravača ne mogu preći sumu, odnosno vrijednost štete koja se može pokriti osiguranjem. Maksimalan iznos potraživanja osiguranika, a i obaveza osiguravača je suma osiguranja.

Prilikom podnošenja odštetnog zahtjeva jednom osiguravaču osiguranik je dužan da ga obavijesti o svim ostalim ugovorenim osiguranjima. Ukoliko osiguranik to ne uradi smatraće se da je imao namjeru da prevari osiguranje.

4.10. OSNOVICA ZA OBRAČUN PREMIJE

Kod pomorskog kaskaosiguranja, suma osiguranja se može odrediti za pojedine djelove predmeta osiguranja navedene u polisi, ali isto tako, može se odrediti jedinstvena suma osiguranja za plovilo u cjelini. Kao kod svih osiguranja osiguravač obračunava premiju osiguranja za plovilo po važećoj tarifi. Premija se obračunava u procentu od ukupne sume osiguranja navedene u polisi.

Suma osiguranja kod pomorskog kaska može biti navedena, odnosno određena kao „ugovorena vrijednost“ ili stvarna vrijednost. Kada je vrijednost osiguranog plovila koja je dogovorno utvrđena, upisuje se u ugovor o osiguranju kao „ugovorena vrijednost“. Takva suma osiguranja obavezujuća je za osiguravača i za osiguranika. Samo u slučaju prevare, ili ako je u pitanju očita greška tada osiguravač može osporiti ugovorenu vrijednost plovila.

Ako u polisi nije posebno navedena „ugovorena vrijednost plovila“ smatra se, da je osigurana suma stvarna vrijednost plovila na početku osiguranja. Kao stvarna vrijednost kod kasko plovila uzima se njegova tržišna vrijednost na početku osiguranja.

4.11. UMANJENJE PREMIJE

Zaključenjem ugovora o kasko osiguranju plovila ugovaraču osiguranja koji prvi put ugovara osiguranje obračunava se osnovna premija, iz odgovarajuće tarife osiguravača koja je uvećana ili umanjena za predviđene doplatke ili popuste shodno propisanim tarifama. U slučaju da se osiguranje produžava ugovarač ima pravo na smanjenje premije odnosno bonus, kada je plovilo bez prekida osigurano najmanje jednu godinu bez prijavljene štete.

Prijavljenom štetom osiguravač podrazumjeva štetu za koju je osiguravač izvršio isplatu odštete, ili dio odštete ili šteta za koju još nije placena odšteta, ali je pri tom utvrđena obaveza osiguravača. Ako je do zaključenja ugovora odnosno polise za sljedeći period osiguranja u cjelosti regresiran šteta se neće smatrati prijavljenom.

Kada osiguranik ima prijavljenu jednu štetu na osiguranom plovilu, u sljedećoj godini osiguranja gubi do tada stečeni bonus i premija mu se tada obračunava kao osiguraniku koji po prvi put zaključuje osiguranje.

Kod pomorskog kaska premija osiguranja se smanjuje u zavisnosti od broja godina u kojima primjenjen bonus, i to prema važećoj tarifi osiguravača za kasko osiguranje plovila.

Pravo na ostvareni bonus vezano je za vlasnika plovila, i ne prenosi se na novog vlasnika. Izuzetak ovog pravila je, kod prenosa vlasništva plovila na nasljednike (pravna i fizička lica – prema pozitivnim propisima) ili kod prenosa prava vlasništva ovjerenim ugovorom o poklonu između članova uže porodice. Tada se prava i obaveze iz odredaba o bonusu prenose na nasljednika odnosno poklonoprimca.

Bonus je priznat od strane osiguravača na osnovu podataka iz vlastite evidencije. Osiguravač također može priznati bonus i na osnovu pisane potvrde prethodnog osiguravača.

4.12. POSLJEDICE NEPLAĆANJA PREMIJE

Premiju osiguranja u ime ugovarača osiguranja kao kod svih osiguranja može platiti svako lice koje za to ima pravni interes, odnosno svako drugo fizičko ili pravno lice. U praksi osiguranja premiju ili njenu prvu ratu ugovarač osiguranja plaća prilikom zaključenja osiguranja, ako se polisom ne ugovori drugačije.

Polisom osiguranja može da bude ugovoreno da se premija plaća nakon zaključenja ugovora. Tada obaveza osiguravača da isplati naknadu, ili sumu određenu ugovorom počinje ne prispjećem premije već od dana, odnosno trenutka određenog, upisanog u polisi kao početak osiguranja.

Kada ugovarač osiguranja dospjelu premiju nakon zaključenja ugovora o pomorskom kasku ne plati do roka dospelosti, a to i ne učini neko drugo zainteresovano lice, takav ugovor o osiguranju prestaje po samom Zakonu. Nakon isteka roka od trideset dana od kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo od strane osiguravača sa obavještenjem o dospelosti premije ugovor o osiguranju prestaje da važi po samom zakonu. Neplaćena polisa kasko osiguranja ne može isteći prije isteka tih trideset dana od dospelosti premije.

Nakon dešavanja osiguranog slučaja, cijela ugovorena premija odmah dospjeva na naplatu čak i ako je polisom bilo ugovoreno plaćanje u ratama. Ugovarač osiguranja u ovom slučaju je u obavezi da prije likvidacije štete plati cijelu premiju ili će osiguravač naknadu iz osiguranja umanjiti za taj iznos.

4.13. TRAJANJE OSIGURANJA

Trajanje osiguranja predstavlja vremensku dužinu trajanja osiguranja. Ukoliko polisom nije drugačije ugovoreno, ugovor o osiguranju počinje od 00 sati dana, koji je naveden u polisi kao početak osiguranja, ako je do tog dana plaćena premija ili prva rata premije. Inače osiguranje proizvodi svoj učinak u 24.00 sati dana, kada je plaćena premija ili prva rata premije, ako se polisom ne ugovori drugačije. Tako se kod kasko osiguranja plovila koja se prvi put zaključuju, ili kad se mijenja skadenca unosi pored dana, čas i minut početka osiguranja.

Osiguranje kasko plovila prestaje u 24.00 sata dana, koji se navedu u polisi kao dan prestanka osiguranja, osim ako nije drugačije ugovoreno. Ako polisa sadrži samo početak

osiguranja onose nastavlja iz godine u godinu, sve dok jedna od ugovorenih strana ne otkáže ugovor tri mjeseca prije dospelosti plaćanja premije.

Ako je osigurano plovilo bilo u plovidbi u trenutku isteka perioda osiguranja, ili bilo u opasnosti ili u luci skloništa, tada se osiguranje produžava do dolaska plovila u prvu sigurnu luku uz uslov da je osiguranik o tome odmah obavjestio osiguravača, i da je osiguranik saglasan platiti dodatnu premiju koju mu osiguravač u tom slučaju može zaračunati.

Kad se kasko osiguranje plovila zaključí na jednu ili više godina, obostarne obaveze i prava koje proizilaze iz ugovora o osiguranju produžuju se za 30 (trideset) dana i to se u stručnoj terminologiji naziva *pričekni rok*. Pričekni rok se otkazuje ako osiguravač prije isteka tekuće godine osiguranja izvjesti ugovarača osiguranja o isteku osiguranja i tada odredi kraći rok ili ga ukine. Takodje se ukida pričekni rok kada ugovarač osiguranja prije isteka osiguranja uruči osiguravaču pisanu izjavu da ne pristaje na takvo produženje.

U slučaju ako do kraja pričeknog roka ugovarač osiguranja ne plati dospjelu premiju osiguranja, ili se ne zaključí novi ugovor o osiguranju za isto plovilo, tada je ugovarač osiguranja dužan da osiguravaču plati premiju za produženo trajanje osiguranja u pričeknom roku. Osiguravačeva obaveza naknade štetetokom pričeknog roka postojat će samo akonastupi osigurani slučaj obuhvaćen isteklim osiguranjem, i ako do isteka produžnog roka ugovarač osiguranja plati premiju za cijelu sljedeću godinu osiguranja.

Ugovor o osiguranju kasko plovila prestaje da važi u slučaju potpunog gubitka plovila i isplate naknade ukupne sume osiguranja. Prestanak ugovora o osiguranju takodje se vezuje i za ugovoreno otudjenje plovila.

5. OSIGURANJE ODGOVORNOSTI VLASNIKA PLOVILA

Prema zakonodavstvu Crne Gore, sva plovila, da bi se mogla legalno koristiti, moraju biti osigurana od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika plovila. Ovo je vrsta osiguranja koje je obavezno kako za vlasnike domaćih tako i inostranih plovila koje ulaze u teritorijalno more Crne Gore. Ono pokriva štete koje plovila mogu nanijeti trećim licima, pokriva smrti, tjelesne povrede ili narušavanje zdravlja. Osiguravač ovim osiguranjem pokriva dokazanu odgovornost osiguranika za pričinjenu štete prema trećim licima do unaprijed dogovorenog limita po pojedinačnom slučaju.

Vlasnik odnosno korisnik plovila ne može dobiti dozvolu za plovidbu u našim teritorijalnim vodama ukoliko nema zaključeno osiguranje od odgovornosti prema trećim licima.

Uslove i tarife za osiguranje odgovornosti vlasnika plovila propisuje Nacionalni biro osiguravača osiguranja Crne Gore. Sve osiguravajuće kuće u Crnoj Gori dužne su primjenjivati ove uslove i tarife.

Za razliku od osiguranja auto odogovrnost, gdje obavezno osiguranje pokriva štete i na stvarima i na licima, kod obaveznog osiguranja vlasnika plovila obavezno osiguranje pokriva

isključivo štete na licima. Drugim riječima, ukoliko dodje do sudara plovila, koju skrivi plovilo sa samo obaveznim osiguranjem, a u kojoj nastradaju drugo plovilo i putnici na njemu ili kupači u blizini, osiguranje pokriva samo štetu nastalu na licima. Naknadu materijalne štete na plovilu oštećeni vlasnik plovila treba da zahtijeva, traži sudskim putem podnošenjem tužbe nadležnom sudu.

Budući da većina vlasnika plovila posjeduje i automobil, pa su uglavnom upoznati sa obimom pokrića auto odgovornosti, često dolazi da zablude kada je u pitanju pokriće polisom odgovornosti vlasnika plovila, jer te polise se razlikuju u pogledu obima osiguranja.

5.3. RAZLIKE OSIGURANJA OD ODGOVORNOSTI VLASNIKA PLOVILA I KASKO OSIGURANJA

Osiguranje od odgovornosti vlasnika plovila i kasko osiguranje su dvije vrste potpuno različitog osiguranja koja se u praksi često miješaju stvarajući zabunu, bez obzira na dostupnost uslova osiguranja. Mnogobrojne su razlike kod ove dvije vrste osiguranja i ogledaju se u sljedećem:

- Osiguranje od odgovornosti vlasnika odnosno korisnika plovila je obavezno osiguranje, a kasko je isključivo dobrovoljno osiguranje. Osiguranje od odgovornosti vlasnika plovila prema trećim licima je osiguranje u kojem obaveza proizlazi iz Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.
- Uslove za osiguranje od odgovornosti vlasnika plovila propisuje Agencija za nadzor osiguranja Crne Gore, a uslove za kasko osiguranje plovila određuje samostalno osiguravači, koji moraju da su u saglasnosti sa Zakonom o obligacionim odnosima.
- Premijski sistem kod osiguranja od odgovornosti vlasnika plovila propisuje Nacionalni biro osiguravača Crne Gore, a za kasko osiguranje plovila osiguravač to određuje sam.
- Kod osiguranja od odgovornosti vlasnika plovila osiguranje pokriva odgovornost vlasnika (korisnika) plovila za nematerijalne štete koje upotrebom osiguranog plovila nanese trećim licima, a kasko osiguranje plovila je osiguranje plovila sa pripadajućom opremom koje pokriva isključivo materijalne štete nastale na osiguranom plovilu.
- Kod osiguranja od odgovornosti vlasnika plovila osiguranik, odnosno ugovarač nema mogućnost ugovaranja franšize odnosno učešća u šteti, dok kod kasko osiguranja plovila on ima pravo na ugovoreno učešće u šteti odnosno franšizu.
- Promjenom vlasnika plovila ugovor o osiguranju od odgovornosti plovila i dalje je validan do isteka osiguranja, dok ugovor o kasko osiguranju plovila prestaje da važi 24. časa od dana kada je novi vlasnik preuzeo plovilo.

5.4. PROBLEMI NASTALI NEPOZNAVANJEM OSIGURANOG POKRIĆA

Osiguranici koji po sili Zakona zaključe osiguranje od odgovornosti vlasnika plovila veoma često pokriće ovog osiguranja poistovjećuju sa pokrićem osiguranja od odgovornosti

vlasnika automobila. Smatraju da osiguranje pokriva oštećenja prouzrokovana na plovilu i na licima. U praksi se često dešava da se obrate osiguravaču sa odštetnim zahtjevom nastalim uslijed oštećenja na plovilu koje nije pokriveno ovom vrstom osiguranja.

Ugovarači osiguranja u cilju plaćanja umanjene premije nastoje dovesti osiguravača u zabludu prilikom zaključenja ugovora o osiguranju davajući lažne informacije o osiguranom plovilu. Osiguravaču za zaključenje osiguranja odgovornosti plovila nije neophodan pregled plovila. On kao relevantne podatke za obračun premije često upotrebljava pomorsku ispravu, u nekim slučajevima na ispravama ne piše ni tip ni namjena plovila, pa ugovarač neiskusnog prodavca osiguranja lako može da dovede u zabludu.

Vlasnici odnosno korisnici plovila uslijed nepoznavanja pokrića obaveznog osiguranja često ne vode brigu o sigurnosti plovila, opreme i vanbrodskih motora. Česte su krađe koje pogadjaju nesavjesne vlasnike plovila, što dovodi do nelagodne situacije kojoj se izlaže kako vlasnik plovila tako i predstavnici osiguravača.

6. POSLOVNI OBIČAJI

Običaji su opšteprihvaćeni i opštepoznati način postupanja u poslovnoj praksi, odnosno poslovnim odnosima. U pomorskom osiguranju običaji imaju široko značenje, veliku ulogu, zbog toga što su putem poslovnih običaja određeni pomorskopравни institute posredno ugrađeni u pomorsko pravo osiguranja. Značaj običaja je u tome što se oni primjenjuju na osnovu pretpostavljene volje ugovornih stranaka kada neko od pitanja nije regulisano ugovorom stranaka ili dispozitivnim zakonskim odredbama.

6.1. Sudska i arbitražna praksa

Sudska praksa i arbitražna praksa kod pomorskog osiguranja od posebnog je značaja, naročito u engleskom osiguranju koje reguliše pomorsko pravo. Prema stavu koji važi u engleskom pomorskom pravu, sudovi su ovlašćeni da donose presude, a one ponekad imaju značenje presedana u formiranju pravnih pravila, dok sudovi nekih drugih zemalja takvu praksu ne poznaju.

Sudska praksa kao izvor pravnih pravila o osiguranju u pomorstvu, od značaja je samo kod zemalja koje su prihvatile model engleskog pomorskog osiguranja.

ZAKLJUČAK

Osiguranje plovila, i osiguranje od odgovornosti njegovih vlasnika, je od posebne važnosti, posebno za perspektivu sigurnosti pomorske plovidbe. Zbog specifičnosti njegovog pokrića i nedovoljno razvijene svijesti o njegovoj neophodnosti ono u našoj državi nije dovoljno razvijeno.

Polisom osiguranja kasko plovila se mogu osigurati ne samo jahte, gliseri, jedrilice nego i mala plovila. Kao takva ona pruža široko pokriće pomorskih rizika. Polisa osiguranja plovila nije luksuz, ona je neophodna zaštita plovila od mnogobrojnih rizika kojima su ona svakodnevno izložena. Ona štiti plovilo bilo da je u plovidbi, na vezu ili u suhoj marini na kopnu. Osiguranicima se omogućavaju popusti prilikom obnove osiguranja, ukoliko nijesu imali osiguranjem pokrivenih šteta. Cijena osiguranja plovila kada se uporedi sa cijenom opravke plovila predstavlja ekonomičan izdatak.

Osiguranje plovila uliva sigurnost, ne samo vlasnicima osiguranih plovila, već i svim učesnicima u pomorskom saobraćaju. Sigurnost u pomorskom saobraćaju predstavlja preduslov uspješnog razvitka nautičkog turizma. Nema uspješne turističke destinacije bez sigurnosti turista koji borave u njoj.

Cilj zaštite svih učesnika pomorske plovidbe ostvaruju se sklapanjem ugovora o pomorskom osiguranju. Danas postoji sve veće težnja ka većem broju plovila, bržim i atraktivnijim plovilima, zbog čega je od posebne važnosti ukazati na posebnosti pomorskog kasko osiguranja plovila, kako onih namijenjenih za sport i rekreaciju, tako i one plovne objekte koji predstavljaju objekte u pomorstvu *sui generis*, posebno u odnosu na primjenu načela savjesnosti i poštenja kao pravnog standard pomorskog osiguranja.

Razumjevanje ugovornih odnosa između vlasnika plovila i onih koji im pružaju neophodne usluge nije ni moguće ni potpuno bez razmatranja odnosa u osiguranju plovila. To se prvenstveno odnosi između vlasnika plovila i marina, jer u praksi neće doći do sklapanja ugovora ukoliko prethodno nije sklopljen ugovor o osiguranju plovila.

LITERATURA

1. Alen Banić, Kretanja na tržištu osiguranja brodica i jahti, s osvrtom na primjenu Tarife za brodice i jahte u praksi, Osiguranje, broj 40/2000.
2. Damir Primorac, Željka Primorac, Pravni aspect prijevara u kasko – osiguranju, Zbornik radova Pravnog fakulteta Split, broj 52, broj 2/2015.
3. Dragan Bolanča, Odgovornost broдача za izuzetne slučajeve, Split, 1996.
4. Drago Pavić, Pomorsko imovinsko pravo, Književni krug, Split, 2006.
5. Drago Pavić, Pomorsko osiguranje: pravo i praksa s osnovama kopnenog transportnog osiguranja, Književni krug, Split, 2012.
6. Djordje Čobeljić, Privredno pravo, Beograd, 1974.
7. Ivo Grabovac, Temelj odgovornosti u prometnom pravu, Split, 2000.
8. Ivo Grabovac, Ranka Petrinović, Pomorsko pravo, pomorsko javno, upravno i radno pravo, Split, 2006-
9. Jasna Pak, Pravo osiguranja, Beograd, 2011.
10. Miro Stipić, Osiguranje sa osnovama reosiguranja Split, 2008.
11. Miloš Trifković Milić Simić Veljko Trivun, Poslovno pravo, ugovori vrijednosni papiri i pravo konkurencije, Sarajevo, 2004.
12. Pujo Milošević, Ranka Petrinović, Pomorsko pravo za jahte i brodice, Pomorski fakultet Split, 2008.
13. Vladislav Brajković, Odgovornost broдача, Pomorska enciklopedija, knjiga 5.
14. Zoran Cvitković, Institutske klauzule za osiguranje jahti, Osiguranje, broj 40/2000.

Pravna regulativa:

- Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju, „Službeni list CG“ broj 44/2012
- Zakon o obligacionim odnosima, „Službeni list CG“ broj 47/2008
- Zakon o sigurnosti pomorske plovidbe, “Sl. list CG”, broj 62/2013

Internet izvori:

- <http://www.osiguranjeinternetom.com/recnik-osiguranja.php>
(datum pristupa 15.07.2016.)
- http://www.lovcenosiguranje.co.me/img/uslovi_za_osiguranje_kaska_plovila.pdf
(datum pristupa 15.07.2016.)